

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju

PRIJEDLOG STUDIJA ETNOLOGIJE I KULTURNE ANTROPOLOGIJE

(diplomski studij)

Zagreb, 10. ožujka 2005. godine

1. UVOD

Najstarijim izvorima podataka i građe koji se mogu koristiti u svrhu etnoloških istraživanja možemo smatrati već prve slikovne prikaze, artefakte i tekstove. Isto tako interpretacija etnografsko-etnoloških podataka seže u duboku prošlost. No čini se da je prvo djelo komparativnog karaktera na temelju etnološkoga materijala objavljeno 1724. godine (J. F. Lafitau: *Moeurs des sauvages américains comparées aux mœurs de premiers temps*). Tijekom 18. stoljeća pojavljuju se više značajnih autora koji zagovaraju osnivanje nove znanosti o ljudskim zajednicama i njihovim kulturama (A.Y. Goguet, G. Vico, A. Ferguson...), a švedski profesor ekonomije Anders Berch 1773. godine u manjem djelu o oračim spravama daje "pravi znanstveni program" etnologije.

Sam naziv etnologija (od grč. *ethnos* – narod + *logos* – riječ, govor) čini se da su prvi upotrijebili slovački isusovac Adam Franjo Kollár u knjizi *Historiae iurisque publici regni Hungariae amoenitates* (Beč, 1783.) i Alexandre César Chavanes, profesor akademije u Lausanni, u *Essai sur l' Education intellectuelle avec le Projet d'une Science Nouvelle* (Lausanne, 1787.).

U prvim desetljećima 19. stoljeća u Njemačkoj se javlja pridjev *ethnologisch* i izraz *Ethnologie oder Nationalitaeten der Voelker*, a znameniti fizičar, matematičar i filozof André-Marie Ampère u svom nastojanju da izradi sistematizaciju znanosti daje izuzetno značajno mjesto etnologiji (*Sciences ethnologiques*). Veliki zamah razvoju etnološke znanosti daju u Njemačkoj A. Bastian, pokretanjem časopisa *Zeitschrift für Ethnologie* (1869./69.), *Berliner Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte*, u Engleskoj E. B. Tylor koji i formalno osniva "science of culture" te L. H. Morgan u Americi.

To su i prvi začeci formiranja različitih metodoloških i teorijskih koncepcija, pravaca, usmjerenja i "škola" (evolucionističkog i kulturnohistorijskog, difuzionističkog) s nizom značajnih istraživača i znanstvenika (F. Ratzel, F. Graebner, W. Schmidt, F. Boas, A. L. Kroeber). Funkcionalizam B. Malinowskog i A. R. Radcliffe-Browna, "psihološka škola" Wertheimera Wundta, R. Benedict i drugi daju novu dimenziju etnološkim istraživanjima, a poslije Drugog svjetskog rata i strukturalizam Claude Levi-Straussa. U sovjetskoj (ruskoj) etnologiji 20. stoljeća posebna mjesta zauzimaju S. M. Širokogorov, S. A. Tokarev i J. V. Bromlej.

Snazan poticaj daljnjem razvoju etnologije u novije vrijeme dali su semiotička teorija i poststrukturalizam. Glavni predstavnik takvih koncepcija je u Europi primjerice H. Bausinger, u Sjedinjenim Američkim Državama C. Geertz (semiotičko-strukturalni pristup), dok se poststrukturalizam snažnije razvio u SAD-u (G. Marcus, R. Fisher i J. Clifford).

Danas se sve ove koncepcije uglavnom međusobno prožimaju otvarajući tako put prema širem shvaćanju etnologije. Sada već možemo svjedočiti o višegodišnjem istraživanju svih kulturnih fenomena – od života seljaka, suburbanih i urbanih tema, praćenja promjena tradicijskih obrazaca i nastajanja "novih" tradicija, do analiza supkulturnih skupina u svim povijesnim razdobljima.

Tako, polazeći od *antropologije* kao znanstvenoga područja koje pristupa proučavanju čovjeka kao kulturološkog bića (obuhvaćajući sve aspekte njegovoga života: biološki, kulturološki, društveni, ekonomski, psihološki, politički, estetski...) za razliku od *fizičke* ili *biološke antropologije*, etnologija ili *kulturna antropologija* (u SAD) odnosno *socijalna antropologija* (Evropa) u istraživačkom smislu aspektirana je kao znanost o kulturi. Sadržaj i struktura istraživanja uglavnom su komplementarni pa se kao jedinstven naziv upotrebljava i *sociokulturna antropologija*. Predmet istraživanja i metode u najužoj su vezi s navedenim nazivima i tek se na teorijskoj razini može govoriti o prihvatljivosti ili preferiranju nekoga od njih.

U povijesti razvoja hrvatske etnologije Matija Petar Katančić (1750. – 1825.), oslanjajući se na Kollára, u klasifikaciji znanosti uz lingvistiku najuže veže etnologiju, odnosno znanje o plemenima i narodima, a prema njegovu shvaćanju etnologija istražuje izvore, sudbine, sjedišta i seobe plemena.

Na Zagrebačkom sveučilištu već je Armin Pavić od akademske godine 1875./76. držao kolegij Hrvatske narodne pjesme, a Tomo Maretić kolegije Vjera Starih Slavena, Istoričkoetnografski pregled Južnih Slavena od VI. do IX. vijeka. Antropogeografski smjer, u okviru geografije razvio je Petar Matković, a u svoja predavanja iz arheologije i povijesti umjetnosti Izidor Kršnjavi uključuje teme iz pučkog ruktovorstva. Posredno je na razvoj etnologije utjecao i Vatroslav Jagić koji se u svome članku *Starine i njihovo znamenovanje* osvrnuo na *narodoslovce*. Velik doprinos daje i Baltazar Bogišić koji istražujući pravnu povijest, 1874. godine objavljuje *Zbornik sadašnjih pravnih običaja u Južnih Slavena*. Ističu se još etnomuzikolog Franjo Ksaver Kuhač, Natko Nodilo koji se bavi rekonstrukcijom religije *...Srba i Hrvata na glavnoj osnovi pjesama, priča i govora narodnoga*, te Fridrich S. Krauss s radovima o južnoslavenskim vjerovanjima, običajima i predajama.

Institucionalizacija etnologije počinje Akademijinim osnivanjem Odbora za sabiranje spomenika tradicionalne literature (1888.), a na inicijativu F. Račkoga (1889.) za osnivanje *Folklorskog zbornika*, godine 1896. pokrenut je *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena*. Ključnu ulogu u koncepciji *Zbornika* i "zaživljavanju" *narodoznanstva* (etnologije) imao je Antun Radić (1868. – 1919.). Iako se kratko vrijeme bavio uređivanjem *Zbornika* i "narodoznanstvom", znatno je utjecao na teorijsko oblikovanje hrvatske etnologije i čini se da je prvi nastojao uskladiti i približiti dijakoronijsko (uglavnom kulturnohistorijsko) i sinkronijsko (kulturnoantropološko) usmjerenje.

Prva katedra s doista etnološkim sadržajem osnovana je 1923. godine na Bogoslovnom fakultetu kao Katedra za usporednu nauku o religijama. Držao ju je sve do 1960. godine Aleksandar Gahs (1891. – 1962.). Predavao je opću i religijsku etnologiju u funkciji studija teologije i bio je vrstan stručnjak za sibirске narode.

Na Filozofskom je fakultetu Katedra za etnologiju osnovana 1924. godine. Prvim je docentom na Katedri postao filolog i folklorist Petar Bulat koji predaje samo tri semestra.

U akademskoj godini 1927./28. Katedra je napokon zaživjela nastavnim radom Milovana Gavazzija (1896. – 1992.). On je u jedva tri godine potpuno izgradio studij etnologije i razvio znanstvenu djelatnost u okviru seminara. Potpuni studij etnologije obuhvatio je prikaz povijesti etnologije, pregled nacionalne tradicijske kulture, kulture slavenskih i drugih europskih naroda te izvaneuropskih kultura. U okviru seminara Gavazzi je uz nastavu potaknuo razne stručne i znanstvene djelatnosti: sakupljačku, izdavačku, snimanje etnoloških filmova, a započeo je i s etnološkom kartografijom. Prvi mu se, 1936. godine, na Katedri pridružio Branimir Bratanić (1910. – 1986.) kao asistent. Njegovo nastavno područje obuhvaćalo je povijest i teoriju etnologije i kulture ratarskih naroda Staroga svijeta, a razvio je etnološku kartografiju.

Godine 1960. prigodom preustroja Fakulteta Katedra se i sama preustrojila u Odsjek za etnologiju s dvjema katedrama: Katedrom za nacionalnu etnologiju (vodio ju je Gavazzi) i Katedrom za opću etnologiju (vodio ju je Bratanić).

Godine 1961. Bratanić je osnovao Centar za pripremu Etnološkog atlasa Jugoslavije (EAJ) pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od te godine se na Odsjeku organizira nastava poslijediplomskoga studija etnologije.

Odsjek je od 1982. do 1992. godine nosio ime Etnološki zavod. 1984. godine Centar za pripremu EAJ proširen je u Centar za etnološku kartografiju. Od 1989. godine Centar izdaje časopis *Studia Ethnologica*, od broja 5/1993. nazvan *Studia ethnologica Croatica*. Godine 1999.

Centar je postao dio Odsjeka za etnologiju, a nastavljeno je izdavanje časopisa. Odsjek je zajedno s Hrvatskim etnološkim društvom i suizdavač *Etnološke tribine*.

U novije su vrijeme u nastavi teorijski okviri i pristupi izučavanju etnoloških pojava "prošireni" i na područje kulturne antropologije. Godine 2000. na Odsjeku je, uz već dvije postojeće katedre, osnovana Katedra za etnološke metode i kartografiju. Od 2004. godine Odsjek i institucionalno potvrđuje svoje širenje i inkorporaciju suvremenih teorijskih struja te se odlukom Znanstveno-nastavnog vijeća preimenuje u Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju.

Želja za uspostavom novog programa studija etnologije i kulturne antropologije postoji već duže vremena, no administrativni put za njegovo izvođenje bio je poprilično kompliciran. Unatoč tome, jedan veliki dio predmeta i kolegija zamijenjen je novima te je time program donekle pratio promjene struke. Posebno se to odnosi na kulturnoantropološku grupu kolegija poput Uvoda u kulturnu antropologiju, Feminističke antropologije ili kolegija Tradicija i suvremenost. U novom programu osvrnuli smo se na studijske programe nekih sveučilišta koja su prolazila sličan povijesni put. Prije svega to se odnosi na skandinavske zemlje. To je, primjerice, studij etnologije u Lundu (Švedska), Bergenu (Norveška) i Edinburghu (Velika Britanija). Tako smo i s njima unutar znanstvenih projekta i međufakultetskih ugovora započeli suradnju. Prijedlog našeg dodiplomskog i diplomskog studija etnologije i kulturne antropologije je proizvod triju sastavnica: specifičnog gospodarskog okruženja u Hrvatskoj, baštine hrvatske etnologije te harmonizacije sa srodnim studijima u Europi. Time se omogućava velika mobilnost studenata i standardizira znanje na dodiplomskom studiju (jezgro struke). S druge strane, hrvatski studij etnologije pokriva niz potreba koje imaju europski studiji etnologije i kulturne antropologije. To se prije svega odnosi na dugu tradiciju izučavanja seoskih kultura u hrvatskoj etnologiji, ali i na postsocijalističku suvremenost koju proživljava hrvatsko društvo.

Jedno od temeljnih očekivanja novog studija etnologije i kulturne antropologije jest njegovo prepoznavanje unutar turističke industrije i pronalaženje njegovog mjesta u provedbi nacionalnog programa kulturnog turizma. Posebno na diplomskom studiju poklonit će se velika pažnja aplikativnosti etnoloških i antropoloških znanja na tržištu. Turizam je zasigurno ključna djelatnost za aplikaciju etnologije, ali jednako tako i mediji i svi sektori koji zahtijevaju kvalitativna istraživanja. Osim turizma, u kojem program studija očekuje glavno tržište za diplomirane studente, tu su i tradicionalne javne ustanove koje imaju potrebe za etnologima, poput muzeja, zavoda za zaštitu spomenika i sl.

2. OPĆI DIO

2.1. Naziv studija: STUDIJ ETNOLOGIJE I KULTURNE ANTROPOLOGIJE

2.2. Nositelj studija: Filozofski fakultet, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju

2.3. Trajanje studija: 2 godine

2.4. Uvjeti upisa: Odslušani i položeni jezgri predmeti studija etnologije i kulturne antropologije, te sakupljen dovoljan broj ECTS bodova

2.6. Diplomski studij: Student dobiva niz kompetencija s obzirom na vlastiti izbor ponuđenih izbornih kolegija koji će tvoriti module. Tako će već sada biti omogućen jezični modul (kompetencija u jeziku kojeg student nije znao prije upisa diplomskog studija), muzeološko-zaštitarski modul i turističko-marketinški modul (upisivanje kolegija s Ekonomskog fakulteta – Katedre za turizam). Svaki od tih modula vodi studenta prema drugoj vrsti kompetencije. Jedna od njih je i znanstvena, biranje predmeta s ostalih srodnih studija na Filozofskom fakultetu (povijest, sociologija, antropologija, komparativna književnost, lingvistika).

2.8. Završetkom studija dobiva se naslov magistra etnologije i kulturne antropologije

3. OPIS PROGRAMA

3.1. Popis obaveznih i izbornih kolegija (dos - dodiplomski studij; dis - diplomski studij)

jezgreni (obavezni) predmeti	izborni predmeti
	Komparativna istraživanja običaja (dis)
	Etnološka kartografija (dis)
	Antropologija medicinskih sustava (dis)
	Organizirano kućno rukotvorstvo u Hrvatskoj (dis)
	Kulture postsocijalizma (dis)
	Feministička metodologija u etnologiji i kulturnoj antropologiji (dis)
	Teme iz antropologije migracija (dis)
	Predstavljajući oblici u hrvatskoj pučkoj kulturi (dis)
	Simboli kršćanstva u hrvatskoj tradiciji (dis)
	Kulture prednje, jugoistočne i visoke Azije (dis)
	Poredbena slavenska mitologija (dis)
	Tradicijsko planinsko stočarstvo (dis)
	Bunjevački identiteti (dis)
	Postkolonijalizam i rod (dis)
	Ženska povijest (dis)

- 3.3. Struktura i ritam studiranja prikazani su u prilogu 1 (hodogram studija). Uvjeti za upis pojedinog predmeta je dovoljan broj ECTS bodova propisanih za pojedini semestar prema hodogramu. Na svaki se ispit izlazi samo jednom s obzirom da se predmeti ocjenjuju tijekom cijelog semestra pa time ocjena na ispitu donosi najviše 50% sveukupne ocjene.
- 3.4. Problem modula s drugih studija još uvijek je popis želja osim onih koje nudi studij muzeologije. Naime, još uvijek nije donesen pravilnik ili dokument o tome na koji način će se omogućiti studentima slušanje predmeta s drugih studija. Studij etnologije i kulturne antropologije ima izraziti interes za predmete Katedre za turizam Ekonomskog fakulteta, Odsjeka za povijest, Odsjeka za sociologiju, Odsjeka za komparativnu književnost.
- 3.5. Na stranom jeziku predavat će se predmeti za koji će se naći interesa u međunarodnoj razmjeni. Većina nastavnika spremna je svoje predmete predavati na engleskom.
- 3.6. Prijenos ECTS bodova računat će se prema opterećenosti studenata satnicom i seminarima na predmetu za koji se želi prijenos bodova. Ukoliko odgovara satnicom od četiri sata tjedno i do 50 strana seminarskih i reakcijskih tekstova tada će vrijediti 5 ECTS bodova.
- 3.7. Studij završava na diplomskoj razini sa skupljenih 60 ECTS bodova.
- 3.8. Studenti mogu nastaviti studij u bilo koje vrijeme i svi bodovi koje je do tada skupio bit će mu priznati.

4. UVJETI IZVOĐENJA STUDIJA

4.1. Studij se izvodi u zgradi Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

4.2. S obzirom da je satnica jednaka kao što je bila i do sada, prostor za izvođenje studija je osiguran.

4.3. Imena nastavnika i suradnika

prof.dr. Vitomir Belaj	dr.sc. Tomislav Pletenac
prof. dr. Branko Đaković	mr.sc. Sanja Potkonjak
dr.sc. Tihana Petrović	Nevena Škrbić Alempijević
dr.sc. Manda Svirac	Marijana Belaj
dr.sc. Jelka Vince Pallua	Tanja Bukovčan Žufika
dr.sc. Tomo Vinšćak	Marijeta Rajković
dr. sc. Milana Černelić	

4.5. Praktična nastava i do sada se izvodila na studiju za etnologiju i kulturnu antropologiju i to na dvije razine. S jedne strane radi se o studentskoj praksi u javnim institucijama, a s druge je to terenska nastava koja je predviđena i na dodiplomskom i na diplomskom studiju.

4.6. Optimalan broj studenata za ovaj studij je 60.

4.7. Troškove studija mogu procijeniti fakultetske službe.

4.8. Praćenje kvalitete studija izvodi se putem vanjske kontrole (agencije, strani eksperti) te studentskih valorizacija programa anketama.

4.9. U idealnom slučaju nedostaje gotovo četrnaest nastavnika za izvođenje novoga studija. Znanstveni su novaci već uključeni u nastavu, a tako i u novi program. Očekujemo da će njih pet nakon dobivanja znanstveno-nastavnih zvanja preuzeti predmete i tako smanjiti opterećenje. No, bez obzira na to uspjeh ćemo pokriti tek jedan dio manjka kadra.

Kako bismo čim bolje nadomjestili nedostatak u sljedećih pet godina prijeko nam je potrebno barem *šest suradničkih zvanja*, (znanstveni novaci i asistenti) koji će u predviđenom roku doktorirati i preuzeti predmete, te još *dva znanstveno-nastavna zvanja* (najmanje u zvanju docenta). Takva bi struktura omogućila optimalno izvođenje novog programa studija

TRADICIJSKO PLANINSKO STOČARSTVO

Nositelj predmeta: red prof. dr. sc. Vitomir Belaj

Suradnik u nastavi: doc. dr. sc. Tomo Vinšćak

Trajanje predmeta: jedan semestar, diplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 2+2 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

U predavanjima se, na početku, daje etnološka definicija planinskoga stočarenja kao kulturnoga odgovora na teže prirodne uvjete kroz usporedbu s drugim načinima tradicijskoga načina privređivanja sredstava za život. Zatim se prikazuju razne hipoteze i teorije o mjestu planinskoga stočarenja u razvoju kultura (razne evolucionističke pretpostavke, mjesto stočarstva u shemi kulturnopovijesne etnologije, hipoteza J. D. Wölfela o sprezi jezičnih i kulturnih slojeva i sl.).

Predočava se rasprostranjenost te pojave u Starome svijetu (Atlas, Rif; cirkummediteranske planine, Alpe, Škotska, Skandinavija, Karpati, Ural; planine Prednje, Srednje i Visoke Azije, Nilgiri) i izlažu opisi stočarenja u pojedinim regijama. Posebice će se staviti naglasak na organizaciju cjelokupnoga života (sezonska seljenja, uloga žena, pribavljanje zimske krme).

Faktografskome dijelu slijede analitički, u kojem se studentima predočava izrada tipologije (posebice će se profilirati alpski i transhumantni tip planinskoga stočarstva), pa zatim sintetički sa zaključcima o kulturnopovijesnim vezama te o mogućim izvorima i migracijama.

Posebna će se pažnja posvetiti stočarstvu na hrvatskim planinama gdje su prisutna oba osnovna tipa, alpski i transhumantni, te njihovoj interferenciji. Prikazat će se predslavenski stočarski sloj ("Vlasi"), geneza njihova imena i promjene u njegovu značenju, zastupljenost alpskih elemenata kod zapadnih balkanskih Vlaha (koji se potkraj srednjega vijeka pohrvaćuju) te transhumantnih kod istočnih Vlaha koji pristaju uz istočnu Crkvu te prihvaćaju srpsku etničku misao.

Glavni naglasak seminara rada bit će na terenskom radu u hrvatskim planinama. Studenti će obilaziti područja s ostacima planinskoga stočarstva, prikupljati podatke, dokumentirati ih (fono- i videozapisi) i pisati terenska izvješća. Obradivat će se i relevantna literatura, pregledavati filmski zapisi i pisati kraći referati.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Ovaj predmet pogodan je za uvođenje studenata u terenski rad na "teškim" područjima. Osim toga, on otvara pogled u poseban tip kulture s vlastitom vrijednosnom ljestvicom koja ni nakon napuštanja takva načina života ne biva odmah odbačena nego traje i danas. Time se stječe potrebno znanje za razumijevanje različitih povijesnih i kulturnih zbivanja na našim prostorima.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Nastava se izvodi kao predavanja (Belaj) sa seminarom (Vinšćak) (2+2). Predavanja i seminar čine jednu nastavnu cjelinu i ocjenjuju se zajedničkom ocjenom.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Belaj, V. Tradicijsko planinsko stočarstvo na Velebitu i bunjevačka etnogeneza. // *Studia ethnologica Croatica*. 16(2005).

Marković, M. Stočarska kretanja na dinarskim planinama. // *Zbornik za narodni život i običaje*. 45(1971), str. 523-549.

Marković, M. Narodni život i običaji sezonskih stočara na Velebitu. // *Zbornik za narodni život i običaje*. 50(1980), str. 5-139.

b) Preporučena literatura:

Balen, Š. Posljednji "Hrvatski nomadi". // *Velebit se nadvio nad more*. Zagreb : Znanje, 1985.

Belaj, V. Auf den Spuren einer „liburnischen“ Alpwirtschaft. // *Tradition und Entfaltung. Volkskundliche Studien In memoriam Hanns Koren*. / uredili Volker Hänsel, Maria Kundegraber, Oskar Moser. Trautenfels, 1986. Str. 133-140.

Nimac, F. Čobanovanje. Život i tradicija pastira Dalmatinske zagore na bosanskim planinama. // Etnografska istraživanja i građa. II(1940), str. 102-130.; i kao posebna knjiga: Benkovic, 1996.

Popović, C. Stočarska kretanja u Bosni i Hercegovini. // Glasnik zemaljskog muzeja u Sarajevu, Etnologija, N.S. 18(1963).

Šmalcelj, I. Život Podgoraca na Velebitu s kratkim opisom ovce južnovelebitskog podgorja. // Veterinarski arhiv. IX(1939).

Vinščak, T. Transhumantno stočarstvo na Velebitu. // Etnološki pregled. 18(1983), str. 101-105.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

aktivnost na nastavi	20 %
pisanje tekstova (terensko izvješće, referati)	40 %
usmeni ispit na kraju semestra	40 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Studentska anketa.

POREDBENA SLAVENSKA MITOLOGIJA

Nositelj predmeta: red. prof. dr. sc. Vitomir Belaj

Trajanje predmeta: jedan semestar, diplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 3+1 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Prvi dio predmeta nudi studentima širi uvod u mitologiju kao disciplinu koja se oslanja na nekoliko grana znanosti (na antropologiju, etnologiju, filologiju, lingvistiku, arheologiju i dr.). Tu se prikazuje povijesni rast mitologije, izlažu opće značajke mita u odnosu na obredni čin i obred te njegova funkcija u kulturi "predznanstvenih" društava. Upozorava se na uporabu riječi mit u današnjem javnom govoru, te na poplavu neozbiljno pisanih knjiga i članaka u kojima se navodno prikazuje praslavenska i "hrvatska" mitologija.

Zatim se izlažu elementi praslavenskoga pogleda na svijet očuvani u pučkim predajama pojedinih slavenskih naroda, njihova povezanost s indoeuropskima (jezična, tekstualna i folkloristička analiza), te rezultati recentnih istraživanja i pokušaja rekonstrukcije pojedinih segmenata praslavenske kulture. To su:

- rekonstrukcija elemenata društvenoga uređenja (dva vremenska sloja: 1. sustav dvaju eksogamnih rodova unutar jednoga plemena, 2. segmentiranje plemena u tri dijela: svećenički, vojnički i seljački i s time u vezi legenda o tri brata-osnivača naroda [Čeh-Leh-Meh]);
- rekonstrukcija razumijevanja svijeta: 1. u binarnim opozicijama (gore-dolje, suho-vlažno, ravno-iskrivljeno itd). 2. u trojnom obliku: stablo svijeta s pojasom korjenja (donji svijet), stabla (naš svijet) i krošnje (prebivalište nebesnika);
- rekonstrukcija fragmenata praslavenskih svetih tekstova, te pomoću njih mitskih kazivanja (dvojoj Gromovnika i Zmije [binarno koncipirani sukob], položaj Gromovnikove žene između ovoga svijeta i svijeta mrtvih, odlazak božjega sina u svijet mrtvih i njegov povratak u naš svijet kao boga vegetacije te incestuozni hieros gamos božje djece u krošnji arbor mundi [zbivanja u trodjelnome svijetu]);

- rekonstrukcija praslavenskoga kalendara i s time povezanosti mitskoga obrednoga kazivanja s kalendarskim ciklusom obreda (odnosno njihovih ulomaka u recentnim običajima);
- rekonstrukcija praslavenskoga pravnoga sustava i njegove terminologije, prikaz njegova izvora u mitu (binarna opozicija pravo-krivo, razrješavanje trostrukom opozicijom).

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Cilj predmeta je pružiti studentima uvid u mogućnosti rekonstrukcije pojedinih segmenata duhovne kulture i pokazati važnost komparativnoga pristupa pri proučavanju povijesnoga aspekta kulture. Predmet omogućuje stjecanje konkretnoga znanja koje je potrebno za razumijevanje mitskoga načina razmišljanja čiji su tragovi još uvijek prisutni u životu, a ujedeno korigira sliku koju nude mediji o obrađenoj materiji.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Nastava se izvodi u obliku predavanja s elementima seminarškoga rada (3+1). Studenti dobivaju po jedan zadatak da u pismenom obliku prikažu neku pojavu (osobu, problem, djelo) i, po mogućnosti, prezentiraju drugim studentima (ovo je ograničeno brojem slušača).

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Belaj, V. Hod kroz godinu : Mitska pozadina hrvatskih narodnih običaja i vjerovanja. Zagreb : Golden Marketing, 1998.

Belaj, V. Uz Katičićevu rekonstrukciju tekstova o baltoslavenskoj Majci bogova. // Trava od srca: Hrvatske Indije II(2000), str. 113-129.; ili:

Belaj, V. Strukturni pomak od “majke bogova” do “Božje majke” : Etnološka podloga pučkih predočaba o Presvetome Trojstvu i o Blaženoj djevici Mariji. // Marija i Presveto trojstvo : Zbornik radova Hrvatske sekcije XX. međunarodnog mariološko-marijanskog kongresa, Rim, 15.-24. rujna 2000. (= Teološki radovi sv. 36) Split : KS i HMI, 2002. Str. 185-201.

b) Preporučena literatura:

Belaj, V. Drugi pogled na podrijetlo imena grada Ivanca. // Radovi Hrvatskog društva folklorista. VII(1999), str. 29-39.

ИВАНОВ, В. В.; Топоров, В. Н. Славянские языковые моделлирующие семиотические системы. Москва, 1956.

ИВАНОВ, В. В.; Топоров, В. Н. Исследования в области славянских древностей. Москва, 1974.

Katičić, R. Hoditi-roditi : Tragom tekstova jednoga praslavenskog obreda plodnosti. // Studia ethnologica. 1(1989), str. 45-63.

Katičić, R. Auf den Spuren sakraler Dichtung des slawischen und baltischen Heidentums. (=Nordrhein-Westfälische Akademie der Wissenschaften, Vorträge G 377). Paderborn : Schöningh, 2003.

Olmstedt, G. S. The Gods of the Celts and the Indo-Europeans. Budapest, 1994. (=Archaeolingua. Vol. 6)

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

aktivnost na nastavi	5 %
pisanje teksta	25 %
usmeni ispit na kraju semestra	70 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Studentska anketa.

KOMPARATIVNA ISTRAŽIVANJA OBIČAJA

Nositeljica predmeta: doc. dr. sc. Milana Černelić

Trajanje predmeta: jedan semestar, diplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 1+2 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Predmet Komparativna istraživanja običaja sastoji se od teorijskog i praktičnog dijela. U uvodnom dijelu predmeta studenti dobivaju osnovna teorijska znanja o komparativnim metodama etnoloških istraživanja, koja se u okviru predmeta primjenjuju u istraživanjima običaja. Običaj je jedan od temeljnih pojmova hrvatske etnologije. Predmet potiče aktivno sudjelovanje studenata u radu kroz pisanje reakcijskih tekstova vezanih uz teorijska pitanja definiranja pojmova običaj, obred, ritual i drugih srodnih termina. Svaki student je dužan napisati kraći tekst prema uže i/ili šire zadanoj literaturi, koji se u okviru predmeta prezentira i na temelju kojeg se vodi rasprava.

U drugom dijelu predmeta studenti imaju obvezu napisati seminarske radove na temu običaja u najširem smislu prema vlastitom izboru, kako iz područja tradicijske, tako i suvremene kulture (teorijske, tematske, pregledne, kartografske, studije identiteta, izmišljene tradicije i dr.) Na temelju seminarskih radova studenata koncipira se daljnji rad u okviru predmeta. Seminari se razvrstavaju u tematske blokove i svaki student koji na ovaj način sudjeluje u radu prezentira svoj rad. Studenti se potiču na aktivno sudjelovanje i kroz diskusiju o obrađenim temama seminarskih radova svojih kolega.

S obzirom na aktivno sudjelovanje studenata u izvođenju predmeta, slobodu izbora teme i pristupa istraživanju običaja, predmet poprima u svom drugome dijelu konačan oblik prema afinitetima studenata u široko zadanim okvirima.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Običaji i njemu srodni termini (obred, ritual, ceremonija, slavlje, svečanost, festival, praznik, blagdan i dr.) jedan su od temeljnih pojmova hrvatske etnologije. Kroz povijest hrvatske etnologije istraživanju običaja pristupalo se na različite načine i uvijek su pobuđivali interes etnologa, od Radića pa do suvremenih etnologa, među kojima se osobito od devedesetih godina 20. stoljeća uočava pojačani interes za istraživanje običaja. Kroz praktičan rad želi se studentima predstaviti važnije radove o običajima i upoznati ih s pristupima istraživanju običaja u hrvatskoj etnologiji. Predmet je značajan unutar novog kurikulumu jer potiče studente na samostalan i aktivan rad, na kritičko vrednovanje korištenih izvora (primarnih i sekundarnih) i literature te stjecanja teorijskih i praktičnih znanja i primjenu osnovnih postavki komparativne metode kao i drugih metodičkih pristupa u istraživanju običaja.

Predmet pokriva važno područje etnoloških istraživanja i bavi se jednim od temeljnih pojmova hrvatske etnologije. Kao takav predstavlja relevantan dio nastavnog plana studija etnologije i kulturne antropologije.

Studentima će biti predstavljena osnovna teorijska znanja o komparativnim istraživanjima običaja i pristupi istraživanju običaja u hrvatskoj etnologiji.

Studenti se potiču na individualan rad i aktivno sudjelovanje u radu predmeta: pisanje reakcijskih tekstova, pisanje seminarskih radova po vlastitom izboru, sudjelovanje u diskusiji (koja se zasniva na prezentaciji reakcijskih tekstova i seminarskih radova i potiče kritičko promišljanje vlastitoga rada i rada ostalih studenata).

Cilj tako koncipirane nastave je da se studenti osposobe za samostalan rad korištenjem različitih izvora (primarnih i sekundarnih) i literature, sa svrhom sticanja znanja i iskustva u postupku klasifikacije podataka i primjene osnovnih postavki komparativne metode (uz mogućnost primjene i drugih metodičkih pristupa) te da aktivno sudjeluju u nastavi.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Predmet se sastoji od uvodnih predavanja, u okviru kojih se studentima predstavljaju komparativne metode etnoloških istraživanja, primijenjene na istraživanje običaja kao jednoga od temeljnih pojmova hrvatske etnologije.

Praktični rad studenata u okviru predmeta ostvaruje se kroz samostalan rad studenata: pisanjem reakcijskih tekstova i seminarskih radova te njihovim aktivnim sudjelovanjem u nastavi: diskusija, kritička valorizacija rada ostalih studenata.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Belaj, V. Hod kroz godinu. Zagreb : Golden marketing, 1998. (odabrana poglavlja)

Čapo Žmegač, J. Hrvatski uskrсни običaji. Zagreb : Golden marketing, 1997.

Istraživanje običaja – pojmovi i termini. // Narodna umjetnost. 24, str. 15-130 (članci više autora)

Lozica, I. Hrvatski karnevali. Zagreb : Golden marketing, 1997. (odabrana poglavlja)

Rihtman Auguštin, D. Knjiga o Božiću. Zagreb : Golden marketing, 1995. (odabrana poglavlja)

Schweizer, T. Interkulturelle Vergleichsverfahren. // Ethnologie : Einführung und Überblick / uredio Hans Fischer. Berlin, 1992. Str. 421-439.

Zorić, S. Obred i običaj. Zagreb : Zavod za istraživanje folklor, 1991. (odabrana poglavlja)

b) Preporučena literatura:

Belaj, V. Hod kroz godinu. Zagreb : Golden marketing, 1998.

Božićnica. Zagreb : Otvoreno sveučilište, 1993.

Božićnica. Zagreb : Otvoreno sveučilište, 1994.

Hrvatska božićnica. Zagreb : Otvoreno sveučilište, 1990.

Hobsbawm, E.; Ranger, T. (ur.) Invention of Tradition. Cambridge : Cambridge University Press, 1983.

Černelić, M. *Kravaj* u svadbenim običajima južnih Slavena. // Etnološka tribina. 12(1989), str. 21-31.

Černelić, M. Pristup pitanjima svatovske grane u južnih Slavena. // Etnološka tribina. 14(1991), str. 103-114.

Černelić, M. Na tragovima izvorištu osebujnog postupka pri blagoslovu malednaca u podunavskih Bunjevaca iz okolice Budimpešte. // Studia ethnologica Croatica. 5(1993), str. 63-79.

Černelić, M. Tradicije paljenja godišnjih vatri kao indikator kulturnih razlika. // Etnološka tribina 17(1994), str. 25-42.

Černelić, M. Pojava vukova u svadbenim običajima u okolici Novske. // Studia ethnologica Croatica. 12/13(2000./2001.), str. 125-134.

- Černelić, M. Watercrossing of the Wedding Procession. // *Studia ethnologica Croatica*. 14/15 (2002./2003.), str. 5-21.
- Lozica, I. Hrvatski karnevali. Zagreb : Golden marketing, 1997.
- Martinje. Zagreb : Otvoreno sveučilište, 1992.
- Narodna umjetnost. 23(1986).
- Pisanica. Zagreb : Otvoreno sveučilište, 1991.
- Rihtman Auguštin, D. Knjiga o Božiću. Zagreb : Golden marketing, 1995.
- Weber-Kellermann, I. Die Sprache der Brauch. // *Zeitschrift für Volkskunde*. 80/1(1984), str. 23-29.
- Weber-Kellermann, I. Saure Wochen, Frohe Festen : Fest und Alltag in der Sprache der Bräuche. München un Luzern : Bucher, 1985.
- Zorić, S. Obred i običaj. Zagreb : Zavod za istraživanje folklor, 1991.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANE

pisanje reakcijskog teksta	20 %
pisanje seminarskog rada	50 %
redovitost sudjelovanja u nastavi	15 %
aktivno sudjelovanje u diskusiji	15 %

Studenti stječu pravo na pozitivnu ocjenu ukoliko udovolje navedenim zahtjevima koji se iskazuju u stečenim bodovima (ako skupe dovoljan broj bodova za pozitivnu ocjenu). Moguće je stjecanje negativnih bodova za neredovito sudjelovanje u nastavi. Oni studenti koji ne uspiju steći odgovarajući broj bodova, pišu pismeni ispit u obliku eseja.

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Kontrola kvalitete nastave osiguravat će se putem studentskih evaluacija. Upitnici će biti podijeljeni studentima na početku i kraju izvođenja nastave.

BUNJEVAČKI IDENTITETI

Nositeljica predmeta: doc dr. sc. Milana Černelić

Trajanje predmeta: jedan semestar, diplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 1+2 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Identitet je jedan od temeljnih pojmova hrvatske etnologije i kulturne antropologije. U okviru predmeta Bunjevački identiteti razmatraju se identiteti jedne etničke grupe kroz njihovu mnogostrukost, s obzirom na uvjete njihovog povijesnog oblikovanja u specifičnu etničku grupu, teritorijalno podijeljenu u nekoliko ogranaka.

Bunjevački identiteti su mnogostruki već i samom njihovom podjelom u tri ogranka: podunavski, primorsko-lički i dalmatinski Bunjevci. Fenomen njihovih identiteta u takvom složenom kontekstu pokušat će se rasvijetliti kroz povijesni i suvremeni diskurs.

Predavanja će obuhvaćati nekoliko tematskih cjelina vezanih uz istraživanje Bunjevaca. Bunjevci u Vojvodini, najbrojnija hrvatska dijaspora, ponovno su u središtu političkih zbivanja. Dio predavanja bit će posvećen uzrocima te pojave, kao i prikazima djela pojedinih autora, koji su, koristeći se pseudoznanstvenim kriterijima, pokušavali dokazati njihovu pripadnost različitim nacionalnim zajednicama. U okviru predviđenih predavanja studentima će biti predstavljeni osnovni podaci i spoznaje o Bunjercima te pristupi etnološkom istraživanju ove etničke grupe.

Drugi dio predavanja bit će posvećen pitanju bunjevačke etnogeneze i bunjevačkog identiteta. Prikazat će se metodologija istraživanja bunjevačke etnogeneze na primjeru odabranih tema iz svadbenih običaja i rezultati do kojih se takvim istraživanjem došlo te, nadalje, kako se na temelju tih spoznaja može pristupiti istraživanju njihovoga identiteta. Razmatrat će se konstrukcija njihovog etničkog, nacionalnog, regionalnog i kulturnog identiteta na primjeru pojedinih bunjevačkih skupina: podunavski i primorski Bunjevci, te lokalne zajednice doseljenih podunavskih bunjevačkih obitelji u Hrvatsku iz Vojvodine.

Studenti su dužni izraditi seminarski rad na temu bunjevačkih identiteta izborom pojedinih radova prema predloženoj literaturi. U završnoj fazi predmeta prezentiraju se studentski seminarski radovi.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Predmet je značajan unutar novog kurikulumu jer se bavi aktualnom temom identiteta jedne etničke grupe, koja je stjecajem povijesnih okolnosti jednim svojim dijelom nacionalna manjina (Bunjevci u Bačkoj i u Mađarskoj).

Studenti se upoznaju s istraživanjem identiteta etničkih grupa na primjeru hrvatske etničke grupe Bunjevci, čiji je jedan ogranak stjecajem povijesnih okolnosti postao nacionalna manjina te se dotiče i problematike istraživanja manjina.

Namjera predmeta je s različitih aspekata rasvijetliti mnogostrukosti bunjevačkih identiteta, konstrukciju njihovoga etničkog, nacionalnog, regionalnog i kulturnog identiteta u uvjetima njihove teritorijalne podijeljenosti.

Cilj tako koncipirane nastave je da se studenti kroz praktičan rad upoznaju s pristupima istraživanju identiteta, etničkih i manjinskih grupa i aktivno sudjeluju u nastavi.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Na temelju dosadašnjih istraživanja i spoznaja o etnogenezi i identitetima etničke grupe Bunjevci, studenti se kroz predavanja upoznaju s pristupima istraživanju identiteta uopće te istraživanju specifične mnogostrukosti identiteta ove etničke grupe.

Praktičnu primjenu ovih saznanja studenti ostvaruju kroz seminarske radove posvećene ovoj problematici. Predstavljanjem seminarskih radova u okviru nastave, sudjelovanjem u diskusiji te kritičkom valorizacijom studenti se potiču na aktivno sudjelovanje u nastavi.

4. POPIS LITERATURE:

a) Obavezna literatura:

Černelić, M. Uloge i nazivi odabranih svatova u Bunjevaca. Zagreb : Etnološki zavod Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1991.

Černelić, M. Ethnic Changes in Voivodina in 20th Century with Special Reference to the Position of the Croats Bunjevci. // Ethnocultural Processes in Central Europe in 20th Century. Bratislava, 1994. Str. 55-86.

Černelić, M. Nastojanja da se bačkim Bunjevcima ospori pripadnost hrvatskom narodu. // Studia ethnologica Croatica. 6(1994), str. 85-103.

Černelić, M. Tragovi bunjevačkih elemenata u svadbenim običajima Like i Primorja: svatovska čast *kuma*. // Etnološka tribina. 22(1999), str. 37-46.

Erdeljanović, J. O poreklu Bunjevaca. Beograd : Srpska kraljevska akademija, 1930.

Pavelić, R. Stope predaka : Bunjevci u Hrvatskom primorju, Gorskom kotaru i Lici. Rijeka : Tiskara Rijeka, 1991.

Sekulić, A. Bački Hrvati. // Zbornik za narodni život i običaje. 52(1991).

Skupina autora. Iz baštine bačkih Hrvata Bunjevaca. Etnografski muzej Zagreb, 1998. (k. i.)

Tjedan Hrvata iz Vojvodine. Zagreb, 15.-21.6.'98.

Vereš, T. Bunjevačko pitanje danas. Subotica : Subotičke novine, 1997.

b) Preporučena literetura:

Černelić, M. Na tragovima izvorišta osebujnoga postupka pri blagoslovu mladenaca u podunavskih Bunjevaca iz okolice Budimpešte. // Studia ethnologica Croatica. 5(1993).

Černelić, M. Comparable Occurences in Wedding Customs of the Bunjevci and Romance language Speaking Inhabitants of the Balkan Peninsula. // Studia ethnologica Croatica. 7/8(1995./1996.), str. 181-192.

Černelić, M. Kolač/kruh u obredu prstenovanja i blagoslova mladenaca u Bunjevaca iz okolice Budimpešte. // Etnografija Hrvata u Mađarskoj. 7(2000), str. 81-95.

Kujundžić, S. Naši mladenci : Fotomonografija. Subotica : Hrvatsko akademsko društvo, 2004.

Krmpotić, I. L. Umjetnost u tehnici slame. Subotica : Matica hrvatska, 2004.

Stantić, A. Kruv naš svagdanji. Subotica : Hrvatski kulturni centar «Bunjevačko kolo», 2001.

Škrbić Alempijević, N. Prilozi poznavanju primorsko-bunjevačkog identiteta. // Senjski zbornik 30(2003).

Zelić, N. Protiv zaborava. Zagreb : Hrvatska matica iseljenika, Udruga vojvodanskih i podunavskih Hrvata, 2000.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

pisanje seminarskog rada	40%
redovitost sudjelovanja u nastavi	10%
aktivno sudjelovanje u nastavi	20%
usmeni ispit	30%

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Kontrola kvalitete nastave osiguravat će se putem studentskih evaluacija. Upitnici će biti podijeljeni studentima na početku i kraju izvođenja nastave.

ETNOLOŠKA KARTOGRAFIJA

Nositelj predmeta: izv. prof. dr. sc. Branko Đaković

Suradnica u nastavi: asist. Marijana Belaj

Trajanje predmeta: jedan semestar, diplomski studij

Satnica: 1+2 (P+V)

Status predmeta: izborni

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Predmet upoznaje studente s temeljnim pojmovima vezanim uz etnološku kartografiju te s njezinom svrhom u okviru povijesno usmjerenih istraživanja kulture. U istraživanjima usmjerenim na povijesnu rekonstrukciju ona se smatra neizbježnom. Nadalje, predmet pruža uvid u razvoj etnološke kartografije u europskim i domaćim okvirima te naglašava međuovisnost i nužnu povezanost etnoloških kartografskih projekata u Europi. Studente će se upoznati s kritikom ove tehnike i razložiti će se mogućnosti njezine primjene, kako u etnologiji, tako i u drugim znanostima (povijest, lingvistika i dr.). Teorijski i na temelju odabranih dosadašnjih konkretnih primjena etnološke kartografije studenti se upućuju u način definiranja problema, kritičko čitanje Uputnica Etnološkog atlasa, izradu tipologija, oblikovanje legendi i izradu karata. Osobita se pažnja poklanja čitanju etnoloških karata i uočavanju podataka značajnih za produbljivanje spoznaja o kulturnopovijesnim mijenama. U drugome dijelu predmeta studenti se upoznaju s tehnikom upisivanja podataka iz odabrane teme Uputnica u digitalnu bazu te tako izravno stječu uvid u problematiku istraživanja putem Uputnica, s naglaskom na njihove prednosti i nedostatke.

Studente će se upoznati s dometima drugih europskih kartografskih projekata te s poimanjem i primjenom etnološke kartografije u okviru pojedinih Internet projekata.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Etnološka kartografija je temeljna tehnika obrade podataka u povijesno usmjerenim istraživanjima kulture, pa studenti upoznajući tu tehniku, stječu dublja saznanja o kulturnopovijesnom pristupu. Osim toga, etnološka kartografija po svojim osnovnim postavkama nije i ne može biti zatvorena u nacionalne okvire, stoga ovaj predmet naglašava važnost povezivanja s istovrsnim djelatnostima drugih europskih zemalja, te ukazuje na težinu i složenost rezultata ovakvoga povezivanja u prvome redu za prostor Europe.

Cilj predmeta je stjecanje teorijskog i praktičnog znanja o etnološkoj kartografiji u okviru kulturnopovijesnog pristupa u etnologiji, stjecanje vještine kritičkog čitanja radova u kojima je ova tehnika primijenjena ili se o njoj govori te kritičko čitanje arhivske građe. Osobita se pozornost pridaje vještini pismenog i usmenog komuniciranja podacima.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

U prvome dijelu nastave su predavanja, a u drugi dio se zasniva na prezentaciji studentskih radova i raspravi o problematici vezanoj uz radove. U drugoj polovici semestra studenti praktično rade s digitalnom bazom podataka.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Belaj, V. Profesoru Brataniću za 70. godišnjicu. // Etnološka tribina. 3(1980), str. 95-101.

Belaj, V. Poklade u Etnološkom atlasu Jugoslavije. // Narodna umjetnost. 23(1986), str. 119-123.

Bratanić, B. Etnološki atlas Jugoslavije. // Etnološki pregled. 7(1959), str. 9-18.

Bratanić, B. Ethnologische Kartographie und Slawischen Völker. // Ethnologica Slavica. 8-9(1977), str. 285-288. (Prijevod)

Bratanić, B. Poimanje rada na Etnološkom atlasu Evrope i susjednih zemalja.

Černelić, M. Tradicije paljenja godišnjih vatri kao indikator kulturnih razlika. // Etnološka tribina. 17(1994), str. 25-42.

Černelić, M. Uvod u raspravu o etnološkoj kartografiji. // Studia ethnologica Croatica. 9(1997), str. 5-15.

Domaćinović, V. Značenje gustoće istraživačkih točaka za izradu etnoloških atlasa. // Ethnologica Slavica. 8-9(1977), str. 289-293.

Đaković, B. Čorda - Srida - Pored. // Studia ethnologica Croatica. 6(1994), str. 21-47.

Daković, B. Sprega, suvez, ortakluk - tradicijski oblici kooperacija. // *Studia ethnologica Croatica*. 9(1997), str. 17-58.
Etnološki atlas jugoslavije. Karte s komentarima. Svezak 1. Zagreb, 1989. (Belaj, Domaćinović, Muraj, Vinšćak)
Petrović, Đ. Profesor Branimir Bratanić: evropski etnološki atlas. // *Etnološka tribina*. 3(1980), str. 115-123.
Puntarović, J. Iz povijesti etnološke kartografije. // *Etnološka tribina*. 3(1980), str. 124-128.
Rajković, Z. Obilježja etnografske građe i metode njezina terenskog istraživanja sadašnjosti. // *Etnološki pregled*. 12(1974), str. 121-127.

b) Preporučena literatura:

Belaj, V. Povijest etnološke misli u Hrvata: Zreli plodovi. // *Etnografija : Svagdan i blagdan hrvatskoga puka*. Zagreb : Matica hrvatska, 1998. Str. 353-356.
Domaćinović, V. Rasprostranjenost pojedinih tipova košnica u Jugoslaviji i pokušaj određivanja njihove relativne starosti. // *Etnološka tribina*. 3(1980), str. 129-137.
Đaković, B. Etnografska baza podataka i etnološka kartografija. // *Etnološka istraživanja*. 6(1999), str. 329-344.
Ethnologia Slovaca et Slavica. 8-9(1977).
Ethnologia Slovaca et Slavica. 24-25(1993).
Išgum, M. Osvrt na jednu kartu iz pokusne faze etnološkog atlasa Jugoslavije. // *Etnološka tribina*. 3(1980), str. 139-143.
László, B. Pabirci redničnoga i obavjestničkoga pojmovlja oko razumnih sustava. // *Radovi Zavoda za informacijske studije : Obrada jezika i prikaz znanja*. knj. 5(1993), str. 11-73. (pročitati str. 11-25.)
Palošija, Đ. Narodna kultura - znanstveni izvor. // *Izvjješća*. 3(1972), str. 31-43.
Vince-Pallua, J. Razmišljanja i dileme na marginama etnoloških karata - kriza etnologije?. // *Studia ethnologica Croatica*. 6(1994), str. 9-17.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Ocjena se temelji na tri kategorije:

aktivno sudjelovanje na nastavi 20 %

seminarski rad	40 %
usmeni ispit	40 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Kontrola kvalitete nastave osigurat će se evaluacijskim upitnicima koji će studentima biti podijeljeni na početku i kraju nastavnog ciklusa. Kombinacijom dvaju upitnika dobit će se podaci o očekivanim i ostvarenim rezultatima nastave.

ORGANIZIRANO KUĆNO RUKOTVORSTVO U HRVATSKOJ

Nositeljica predmeta: doc. dr. sc. Tihana Petrović Leš

Trajanje predmeta: jedan semestar, diplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 1+2 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Izborni predmet Organizirano kućno rukotvorstvo u Hrvatskoj namijenjen je studentima etnologije i zainteresiranim studentima Filozofskoga fakulteta. U okviru predmeta studenti će dobiti temeljni uvid u organizirano kućno rukotvorstvo na području Hrvatske u 19. i 20. stoljeću. Osim uloge pojedinaca, razmatrat će se i uloga pojedinih ustanova i institucija, njihova uloga u razvoju organizacije rukotvorstava u društvenom i ekonomskom kontekstu te svrha i zadaci organiziranja kućne proizvodnje. Detaljnije će razrađivati na primjeru nekoliko rukotvorskih vještina: čipkarstva u sjeverozapadnoj Hrvatskoj – Lepoglava i na Jadranu – Pag te nekim drugim vještinama: košaraštvu, dječjim igračkama, lončarstvu, ukrašavanju tikvica.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Ovaj predmet na novi način promišlja istraživanja rukotvorstva u hrvatskoj etnologiji. Studenti kroz predmet dobivaju temeljni uvid u rukotvorstva i njihov razvoj kroz 19. i 20. stoljeće. Uvid u poznavanje ove problematike omogućuje lakše sagledavanje suvremenih problema i pokušaja organiziranja raznih rukotvorstava u suvremenom društvenom i ekonomskom trenutku. Ovaj predmet dat će osnove i za mogući praktičan rad na ovim problemima (izrada raznih kulturnih programa, radionica, pokazionica), prije svega u razvoju kulturnoga turizma.

Svrha je predmeta dati pregled razvoja nacionalne etnologije prikazujući ulogu važnijih pojedinaca, ustanova i institucija u organiziranju kućnoga rukotvorstva.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Studenti kroz predavanja i seminare trebaju steći uvid u svu širinu problema, ovladati poviješću, teorijama, metodologijom i vještinama znanstvenog istraživanja ove tematike. Uz pojedine cjeline predviđena je i terenska nastava, odlazak na izložbe, razne folklorne, turističke i gospodarske manifestacije, u muzeje. U okviru seminara studenti će dobivati širi uvid u pojedine teme koje će biti vezane uz određeno vremensko razdoblje, osobu ili ustanovu, npr.: Uloga Ise Kršnjavoga u razvoju organiziranoga rukotvorstva, Samuel Berger i hrvatska kućna tekstilna industrija, Vladimir Tkalčić i kućno rukotvorstvo, Uloga etnografskih muzeja u razvoju rukotvorstava.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Bičanić, R. Kako živi narod : Život u pasivnim krajevima. Zagreb, 1996. (pretisak) (odabrana poglavlja)

Berend, I. T.; Ránki, G. Evropska periferija i industrijalizacija 1780. – 1914. Zagreb, 1996. (odabrana poglavlja)

Karaman, I. Industrijalizacija građanske Hrvatske (1800.-1941.). Zagreb : Naprijed, 1991. (odabrana poglavlja)

Leček, S. Seljačka obitelj u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1918. – 1941. Zagreb, 2003. (odabrana poglavlja)

b) Preporučena literatura:

Berger, S. Tragedija hrvatske tekstilne kućne industrije, Zagreb, 1914.

Berger, S. Za unapređenje naše kućne industrije. Beograd, 1930.

Bruck – Auffenberg, N. Dalmacija i njena narodna umjetnost. (s njemačkog preveli, uvodom i bilješkama popratili don Frane Bulić i dr. Vinko Lozovina). Beč, 1912.

Cepelić, M. Obrt i industrija. // Gospodarsko – šumarska jubilarna izložba hrvatsko – slavonskoga gospodarskoga društva u Zagrebu, 1891. Zagreb, 1892, Str. 193-216.

Franguš, B. Prilog upoznavanju i unapređenju hrvatskoga kućnog obrta. Zagreb, 1930.

Kršnjavi, I. Kućna industrija na budimpeštanskoj izložbi. // Glasnik društva za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. godina I(1886), str. 16-23.

Leček, S. Lepoglavska čipka u životu seljačke obitelji. // Zbornik radova sa znanstveno-stručnog skupa Hrvatske čipke – nova istraživanja, Lepoglava, 1998. Lepoglava, 1999. Str. 75-90.

Leček, S. Čipke i narodni vez u ideologiji hrvatskoga seljačkoga pokreta. // Zbornik radova sa znanstveno-stručnoga skupa *Narodne i/ili nacionalne čipke*. // Lepoglava, 2004. Str. 19-39.

Petrović, T. Razvoj čipkarstva u Hrvatskoj od druge polovice 19. stoljeća do 1918. godine u kontekstu povijesnih i ekonomskih prilika u Austro-Ugarskoj monarhiji. // Zbornik radova sa znanstveno-stručnoga skupa *Središnji čipkarski tečaj u Beču: Povijest, djelovanje i recepcija u zemljama Austro – Ugarske monarhije*. Lepoglava, 2002. Str. 91-102.

Petrović, T. Čipka na batiće u kontinentalnoj Hrvatskoj od 1918. do 1938. // Zbornik radova sa znanstveno-stručnoga skupa *Hrvatske čipke u Europi*, Lepoglava, 1999. Lepoglava 2000. Str. 105-126.

Petrović, T. Narodne i/ili nacionalne čipke. // u: Zbornik radova sa znanstveno-stručnoga skupa *Narodne i/ili nacionalne čipke*. Lepoglava, 2004. Str. 39-53.

Petrović Leš, T. Rukotvorstvo u nastavi zavičajne povijesti. // Interkulturalizam i zavičajna povijest. Naklada FF pressa, 2005. (u tisku)

Petrović Leš, T. Uloga Etnografskog muzeja u razvoju rukotvorstva. // *Studia ethnologica Croatica* 17(2005). (u tisku)

Pletenac, T. Školstvo-sredstvo implementacije košaračke vještine u Međimurju. // *Studia ethnologica Croatica*. 17(2005). (u tisku)

Potkonjak, S. «Kućna industrija» u radovima Vida Vuletića Vukasovića: Problemi spašavanja ženske vezilačke tradicije. // *Studia ethnologica Croatica*. 17(2005). (u tisku)

Žufika Bukovčan, T. Tradicijsko rukotvorstvo i održivi razvoj: creska priča. *Studia ethnologica croatica*. 17(2005). (u tisku)

Napomena uz literaturu: U seminarima će se obrađivati različita rukotvorstva pa će se ovisno o tome mijenjati i dio dodatne literature. To su brojni radovi etnologa i amatera na čijim će radovima studenti raditi analize i kritičke osvrtne. Navođenje svih radova ovdje nije moguće.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Od studenata se očekuje redovito pohađanje nastave, aktivno sudjelovanje i rad u seminaru. Studenti polažu pismeni ispit odgovarajući na pitanja otvorenoga tipa. Ocjena se može povećati usmenim ispitom. U okviru seminara studenti su obvezni sudjelovati u diskusiji, seminarski rad se usmeno prezentira i predaje nastavniku u pisanom obliku. Predani seminarski rad uvjet je za pristupanje ispitu.

Navedene aktivnosti sačinjavaju konačnu ocjenu u odnosu:

redovitost pohađanja nastave	10 %
izrada i prezentacija seminarskog rada	40 %
polaganje pismenog ispita	50 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Za osiguranje kvalitete kolegija odredit će se konsultant koji se bavi srodnim temama. Konsultant će ocjenjivati strukturu kolegija, pregledavati silabusa, pratiti uspješnost izvedbe kolegija prisustvovanjem određenom broju nastavnih sati. Interna kontrola kakvoće provest će se uz pomoć dvaju upitnika. Prvi će upitnik u svezi s očekivanjem i potrebama studenti ispunjavati na početku kolegija kako bi nastavnik mogao lakše procijeniti potrebe i očekivanja studenata. Drugi će upitnik ispunjavati na kraju pri čemu će ocjenjivati koliko je kolegij pridonio razvijanju općih i specifičnih kompetencija.

PREDSTAVLJAČKI OBLICI U HRVATSKOJ TRADICIJSKOJ KULTURI

Nositeljica predmeta: doc. dr. sc. Milana Černelić

Suradnica u nastavi: asist. Nevena Škrbić Alempijević

Trajanje kolegija: jedan semestar, diplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 1+3 (P+V)

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Predstavljački oblici u hrvatskoj tradicijskoj kulturi je jednosemestralni izborni predmet za drugu godinu studija. U predmetu će se raspravljati o različitim predstavljačkim oblicima i načinima prerusavanja, kako u običajima, tako i u svakodnevi. Pritom će se osvijetljavati osnovni pojmovi i pravci u okviru teorije predstavljanja (*the performance theory*, prema R. Schechneru) i teorije igre (*the theory of play*, prema J. Huizingi). Dat će se uvid u razvoj koncepata "narodne drame" i "folklornog kazališta", na primjerima iz hrvatskih etnoloških i folklorističkih istraživanja, uz osvrt na srodne trendove u širem europskom kontekstu. Kronološki će se izložiti razvoj etnoteatologije kao zasebnog područja etnološkog istraživanja, kao i promjene i načini širenja njezinog predmeta. Ukazat će se i na suvremene interpretacije svakog društvenog ponašanja kao predstavljačkog čina (E. Goffman, A. Melucci).

U prvom dijelu predmeta prikazat će se predstavljački oblici folklora u običajima, kao i njihova sekundarna egzistencija, odnosno prenošenje predstavljačkih oblika na scenu, u medije i sl., te njihovo prilagođavanje tom izmijenjenom kontekstu. Konačno, ovi tradicijski predstavljački oblici uspoređivat će se s različitim vidovima predstavljanja prisutnima u suvremenoj kulturi (politički skupovi, glazbena, sportska, vjerska događanja itd.).

Drugi dio predmeta bavit će se prerusavanjem kao bitnim segmentom predstavljanja. Takvo privremeno usvajanje tuđeg identiteta pokazat će se na primjeru običajne inverzije spolova. Posredstvom studija roda, razmatrat će se načini konstrukcije fiktivnog, u pravilu hiperboličnog rodnog identiteta. Raspravljat će se o odnosu prerusavanja u okviru običaja te onoga u svakodnevi.

Dio seminara činit će prezentacija rezultata studentskih istraživanja.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Predodžba o predstavljačkoj i zabavljačkoj komponenti tradicijske kulture u etnologiji postoji relativno dugo. Antun Radić još 1897. godine u *Osnovi za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu* kao jednu od odrednica običaja navodi zabavu, dok ruski etnolog Dmitrij Zelenin 1929. godine čitavo svadbeno zbivanje tumači kao "teatralni, šaljivo-dramski prikaz". No, sve do šezdesetih godina 20. stoljeća pozornost istraživača običaja bila je uglavnom usmjerena na magijsku komponentu, odnos pojedinaca prema nadnaravnom, zanemarujući zabavljačku, smjehovnu komponentu običaja te odnose unutar zajednice. Tada dolazi do redefiniranja predstavljačkih oblika, budući da se, kroz pisanja Ervinga Goffmana i Alberta Meluccia, ruši predodžba o autentičnoj zajednici te se svako javno ponašanje tumači kao predstavljački čin, a svaki član zajednice kao "vječiti predstavljač". Danas studije predstavljanja čine utjecajno područje u etnologiji i kulturnoj antropologiji, a također su dio nastavnog programa etnologije i bliskih znanstvenih disciplina na brojnim europskim sveučilištima. Stoga uvođenje ovog kolegija predstavlja jedan od koraka prema približavanju hrvatskog studija etnologije europskim studijskim programima.

Ovim predmetom ukazuje se i na primjenjivost koncepta M. M. Bahtina o tradicijskoj kulturi kao "smjehovnoj" u tumačenju običaja. Analiziranjem temeljnih ideja teorija predstavljanja i igre studenti će dobiti uvid u suvremene mogućnosti istraživanja i interpretiranja tradicijske kulture, što, u kombinaciji s dosadašnjim kolegijima vezanim uz običaje, doprinosi cjelovitijem, holističkom poimanju ovih pojava.

Cilj predmeta je studente upoznati s osnovnim pojmovima i postavkama teorija predstavljanja i igre, studija identiteta i roda, kao i s mogućnostima primjene ovih koncepata u suvremenim istraživanjima tradicijske kulture, poglavito običaja. Pritom će se od studenata očekivati uključivanje ovih znanja i provjera njihove učinkovitosti tijekom vlastitog terenskog i arhivskog rada, pri čemu će studenti istodobno svladavati metodologiju i tehnike etnološkog istraživanja, kao i vještinu tekstualnog prikazivanja znanstvenih rezultata.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Predmet će se izvoditi u 30 sati (4 sata tjedno). Nastava će biti podijeljena u predavanja (1 sat tjedno) i seminare (3 sata tjedno). Na predavanjima će se kritičkim osvrtom na radove odabranih teoretičara te na glavne postavke teorija predstavljanja i igre, studija identiteta i roda dati uvid u mogućnosti proučavanja tradicijskih predstavljačkih oblika. Na seminarima će se prikazivati studije slučaja, a rasprave organizirati radioničkim tipom nastave, za koje će se studenti unaprijed pripremati redovitim praćenjem sekundarne literature, izradom reakcijskih tekstova te pripremom i

izvođenjem vlastitog istraživanja vezanog uz teme kolegija. Izrada studentskog seminarskog rada bit će rezultat terenske nastave, odnosno, temeljit će se na vlastitom terenskom istraživanju ili radu na primarnim izvorima.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Bial, H. (ur.) *The Performance Studies Reader*. London – New York : Routledge, 2004. (odabrana poglavlja)

Bonifačić Rožin, N. Predgovor. // *Narodne drame, poslovice i zagonetke. Pet stoljeća hrvatske književnosti*, knj. 27. Zagreb : Matica hrvatska, 1963. Str. 7-20.

Čale Feldman, L. Euridikini osvrti: O rodnim izvedbama u teoriji, folkloru, književnosti i kazalištu. Posebna izdanja. Zagreb : Naklada MD, 2001. (odabrana poglavlja)

Eco, U. The frames of comic 'freedom'. // *Carnival! Approaches to semiotics / uredio Thomas Albert Sebeok*. Berlin – New York – Amsterdam : Mouton Publishers, 1984. Str. 1-9.

Lozica, I. *Folklorno kazalište. Stoljeća hrvatske književnosti*, Zagreb : Matica hrvatska, 1996. (uvodna poglavlja)

b) Preporučena literatura:

Bahtin, M. Uvod. // *Stvaralaštvo Fransa Rablea i narodna kultura srednjega vijeka i renesanse*. Beograd : Nolit, 1978. Str. 7-69.

Caillois, R. *Igre i ljudi: maska i zanos*. Beograd : Nolit, 1965.

Goffman, E. *The Presentation of Self in Everyday Life*. New York : Anchor Books, Doubleday, 1959. Ili:

Goffman, E. *Kako se predstavljamo u svakodnevnom životu*. Beograd : Geopoetika, 2000.

Huizinga, J. *Homo ludens: o podrijetlu kulture u igri*. Zagreb : Naprijed, 1992.

Ivanov, V. V. The semiotic theory of carnival as the inversion of bipolar opposites. // *Carnival! Approaches to semiotics / uredio Thomas Albert Sebeok*. Berlin – New York – Amsterdam : Mouton Publishers, 1984. Str. 11-35.

Lozica, I. *Hrvatski karnevali*. Zagreb : Golden Marketing, 1997.

- Melucci, A. *The Playing Self: Person and Meaning in the Planetary Society*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- Rajković, Z. Dramski momenti u svadbenim običajima. *Dani hvarskog kazališta*. 2(1985), str. 177-196.
- Schechner, R. *Performance Theory*. London – New York : Routledge, 2003.
- Supek-Zupan, O.; Lozica, I. Tradicija i novi društveni smisao: Pust 1984. // *Zgodovinske sporednice slovenske i hrvaške etnologije*: Portorož 1984. Ljubljana, 1987. Str. 144-165.
- Supek, O. Gender Inversion in the Contemporary Carnival: Saturnalia or an Echo of a Changing Reality? // *Contribution to the Study of Contemporary Folklore in Croatia*. Zagreb : Zavod za istraživanje folklor, 1988. Str. 23-35.
- Turner, V. *The Ritual Process, Structure and Anti-structure*. Ithaca and New York : Cornell University Press, 1969.
- Turner, V. *Od rituala do teatra: Ozbilnost ljudske igre*. Zagreb : August Cesarec 1989.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Od studenata se očekuje: redovito pohađanje i priprema zadane sekundarne literature, sudjelovanje u raspravama i radu seminara, pisanje dvaju reakcijskih tekstova, predaja i izlaganje seminarskog rada koji se temelji na vlastitim terenskim istraživanjima ili radu na primarnoj građi, polaganje pismenog ispita esejskog tipa uz otvorenu knjigu.

Nabrojene aktivnosti sačinjavaju konačnu ocjenu prema sljedećim odnosima:

aktivnost u radu seminara	10%
pisanje dvaju reakcijskih tekstova	10%
izrada i izlaganje seminarskog rada	30%
polaganje pismenog ispita	50%

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Za osiguranje kvalitete predmeta odredit će se interna kontrola kvalitete nastave, praćenjem studentskih reakcija na rad u okviru predmeta. Vrednovanje će se provesti na osnovu dvaju upitnika, jednog na početku nastave, pri čemu će se procijeniti očekivanja i potrebe studenata, a drugog na kraju, pri čemu će se ocjenjivati je li kolegij pridonio razvijanju zadanih općih i specifičnih kompetencija.

SIMBOLI KRŠĆANSTVA U HRVATSKOJ TRADICIJI

Nositeljica predmeta: struč. sur. dr. sc. Manda Svirac

Trajanje predmeta: jedan semestar, diplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 2+1 (P+V)

Uvjeti:nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Gradivo kronološki tematizira dva aspekta etnokulturne slike: nakon uvodnog dijela o doseljenu Hrvata i primanju kršćanstva, kontekst je usmjeren na hrvatsku tradicijsku kulturu i njezino praćenje prožimanjem kršćanskim simbolima.

Razmatraju se opći pojmovi i aspekti kulture po sadržaju, po unutarnjoj vrijednosti, ukazuje se na povezanost:

- prirode i *sacruma*,
- svetoga (svetinje) i vjerskog u 19. i 20. st.,
- svetog i zabranjenog,
- svetog i društvenog.

Naglašava se tradicijska uloga svetoga, tj. biti u dobrim odnosima s prirodom, pobijediti smrt ili neku prijeteću opasnost, postaviti se u vlastito kulturno ozračje, osnovati baze zajedničkog življenja. Važno mjesto u tradiciji ima shvaćanje prirode, okoliša i krajobraznih pojava s naglaskom na arhitekturu i kapelice.

Uloga krajobraza u tradiciji s posebnim osvrtom na povezanost godišnjih običaja i običaja uz rad prati se do suvremenosti, a znanje se pokušava primijeniti kroz osmišljavanje i značenje smotri, napose smotri crkvenog pjevanja, etnoloških radionica te izložbi u povezanosti s kršćanskim nadahnućem kao dijelom širih europskih pa i svjetskih prostora.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Predmet Simboli kršćanstva u hrvatskoj tradiciji prilog je etnokulturnoj slici svijeta prema regionalnom principu s posebnom osvrtom na hrvatsko područje.

Upoznavanje slušatelja sa složenom problematikom etnokulturne slike svijeta u povezanosti s funkcionalnom i oblikovnom strukturom vlastitih sredina, napose hrvatske tradicijske baštine. Progovara se o razvoju društva unatrag 200 godina, s posebnim naglaskom na religijsku praksu i kršćanski identitet u postkomunističkom razdoblju.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Predmet se izvodi kroz predavanja, seminare i terensku nastavu.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Aračić, P.; Črpić, G.; Nikodem, K. Postkomunistički horizonti. Đakovo : Diacovensia, 2004. (Uvod)

Eliade, M. Sveto i profano. Zagreb : AGM, 2002.

Gavazzi, M. Godina dana hrvatskih narodnih običaja. Zagreb, 1988. (odabrana poglavlja)

Jerković, J. Crkveno pjevanje. // Smotra crkvenog pjevanja Đakovo : Iz narodne baštine hrvatskih krajeva. Zagreb : "Družina", 2003. Str. 1-13.

Skupina autora. Etnografija : Svagdan i blagdan hrvatskoga puka. Zagreb : MH, 1998. (odabrana poglavlja)

Svirac, M. Orijentacija u vlastitom kulturnom ozračju, Hrvatski vjerski običaji i njihov odraz u književnosti i likovnoj umjetnosti. // Etika. Zagreb : Ministarstvo prosvjete i športa RH, 1995. Str. 219-234.

*** Prožimanje narodnog i kršćanskog u hrvatskim narodnim običajima. // Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije. 12(1997), str. 741-745.

*** Molitvom i pjesmom od običaja do običaja : Simboli kršćanskog identiteta u hrvatskoj tradicijskoj kulturi. // Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije. 2(2004), str. 115-119.

Šanjek, F. Hrvati i kršćanstvo. // Etika. Zagreb : Ministarstvo prosvjete i športa RH, 1995. Str. 209-218.

b) Preporučena literatura:

Adam, A. Uvod u katoličku liturgiju. Zadar : Hrvatski institut za liturgijski pastoral, 1993.

Barlek, J. Pisani Vuzem : Uskrsni običaji sjeverozapadne Hrvatske. Zagreb : Etnografski muzej, 1991.

*** Uskrsni običaji sjeveroistočne Hrvatske: Slavonija, Baranja, Srijem. Katalog izložbe. Zagreb : Etnografski muzej, 1992.

*** Uskrsni običaji središnje Hrvatske. Katalog izložbe. Zagreb : Etnografski muzej, 1995.

*** Za križem, Uskrsni običaji primorske Hrvatske. Katalog izložbe. Zagreb : Etnografski muzej, 1998.

*** Uskrsne pisanice iz zbirke Etnografskog muzeja u Zagrebu. Zagreb : Etnografski muzej, 2001.

*** Hrvatsko božićevanje s posebnim osvrtom na božićne jaslice. Katalog izložbe. Zagreb : Etnografski muzej, 2003.

Belaj, V. Hod kroz godinu. Zagreb : Golden Marketing, 1998.

*** Marija u pučkim vjerovanjima Hrvata : Prolegomena jednom istraživačkom zadatku. // Mundi melioris origo : Marija i Hrvati u barokno doba. Zagreb, 1988. Str. 190-195.

Biblija : Stari i novi zavjet. Zagreb : Kršćanska sadašnjost, 1974.

Botica, S. Biblija i hrvatska kulturna tradicija. Zagreb, 1995.

Duda, B. Svijeta razveselitelj - hrvatski Božić. 3. izdanje. Zagreb, 1990.

Polak, E. Bunte Eier aus aller Welt. Dortmund : Harenberg Kommunikation, 1980.

Rihtman-Auguštin, D. Knjiga o Božiću, Zagreb, 1992.

Skupina autora. Simboli identiteta : Studije, eseji, građa. Zagreb, 1991.

Steward, H. J. Theory of Culture Change. University of Illinois Press, 1955. Prijevod Teorija kulturne promene : Metodologija višelinijske evolucije, Biblioteka XX vek, 48. Beograd, 1981.

Svirac, M. Darivanje kruhom u običajima Hrvata. Zagreb : "Družina", 1998.

*** Problemi narodne kulture i suvremene škole : Tradicija obvezuje. // Znanost i društvene promjene : Razvoj i okoliš. Biblioteka časopisa "Socijalna ekologija". Zagreb, 2000. Str. 377-388.

*** Uskrsni kruh i pecivo iz Istre. // Studia ethnologica Croatica. 10/11(1998/1999.), str. 125-132.

*** Zwyczaje świąteczne i przyroda w Chorwacji. // Sacrum i przyroda. Kraków-Kielce-Bodzentyn, 2004. Str. 121-144.

Španiček, Ž. Slavonski pučki proroci i sveci. Studija iz pučke pobožnosti Slavonije. Slavonski Brod, 2002.

Rihtman-Auguštin, D. Etnologija naše svakodnevice. Zagreb : ŠK, 1988.

Vosen, R. Weihnachtsbräuche in aller Welt. Hamburg : Christians Verlag, 1985.

Zečević, D. Wann endet das 19. Jahrhundert? Volkstümliche Liederbücher weltlichen und geistlichen Charakters mit Bezug auf die kroatische Literaturgeschichte. // Folklore and Historical Process (Folklor i povijesni proces). Zagreb : Zavod za istraživanje folklor (Institut of Folklore Research), 1989. Str. 95-104.

Časopisi:

Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena,

Etnološka tribina,

Studia ethnologica Croatica,

Etnološka istraživanja,

zbornici i periodika lokalnih muzeja i institucija.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Na seminarima se analiziraju gore navedene teme te se studente upućuje u pisanje stručnih članaka, osmišljavanje radionica, izložbi i smotri prema glavnim postavkama prostornih cjelina nizinske, gorske i primorske Hrvatske. Naglasak je na individualnom radu. Pisano izvješće se izlaže na seminaru. U suradnji s mentorom, student je pozvan voditi diskusiju.

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Kvaliteta nastave prati se studentskim evaluacijskim upitnicima.

Prilog 1.3.2.

KULTURNA ANTROPOLOGIJA

ANTROPOLOGIJA MEDICINSKIH SUSTAVA

Nositelj predmeta: izv. prof. dr. sc. Branko Đaković

Suradnica u nastavi: asist. Tanja Bukovčan Žufika

Trajanje predmeta: jedan semestar, diplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 1+2 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Izborni predmet Antropologija medicinskih sustava daje uvod u istraživanje medicine u sklopu društvenih znanosti, odnosno uvod u istraživanje medicinskih sustava kao kulturnih koncepata. Predmet daje kratak pregled znanstvenih disciplina koje se time bave (medicinska antropologija, etnomedicina, tradicijska medicina), naznačuje najvažnije teorije i teoretske pravce te daje prikaz suvremenih tema i istraživanja unutar tih disciplina. U proučavanju medicinskih sustava koriste se etnografski podaci (arhivski ili recentni), studije slučaja i relevantna literatura te ih se nastoji kritički i teoretski analizirati.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Na predmetu će studenti steći:

- empirijsko znanje o znanstvenim disciplinama iz područja medicinskih društvenih znanosti, njihovim najvažnijim teorijama i suvremenim temama kojima se discipline bave
- uvid u literaturu iz tog područja i mogućnosti njenog kritičkog čitanja
- mogućnost kritičke i teoretske analize etnografskih podataka
- iskustvo u istraživanju tema iz etnomedicine

- predodžbu o novoj disciplini, čije je podrijetlo u medicinskoj praksi, a koja može pomoći u definiranju etnologije/antropologije kao tržišno orijentirane discipline.

Predmet Antropologija medicinskih sustava prvi je predmet na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju koji se bavi medicinskim sustavima kao kulturnim sustavima, odnosno, koji se bavi medicinom unutar humanističkih znanosti etnologije/kulturne antropologije. Na taj način Odjsek u svoj novi kurikulum uključuje recentne znanstvene discipline i teorije koje su neizostavni dio gotovo svih studija etnologije/kulturne antropologije u Europi i u Svijetu danas, ali i proširuje definiciju etnologije kao znanosti koje se može baviti i suvremenim i društveno relevantnim temama, te čija su saznanja primjenjiva u praksi.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Predavanja, grupne diskusije, analiza studija slučajeva, individualni rad na seminaru, rad s mentorom.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Douglas, M. Čisto i Opasno. Algoritam, 2004. (izabrana poglavlja)

Evans-Pritchard, E. E. Witchcraft, Oracles and Magic among the Azande. Oxford University Press, 1976. (izabrana poglavlja)

Foucault, M. Birth of the Clinic. Routledge, 2003. (izabrana poglavlja)

Good, B. Medicine, Rationality and Experience: An Anthropological Perspective. Cambridge University Press, 1993. (izabrana poglavlja)

Rivers, W. H. Medicine, Magic and Religion. Routledge, 2001. (izabrana poglavlja)

Scheper-Hughes, N. Commodifying bodies. SAGE Publications, 2003. (izabrana poglavlja)

b) Preporučena literatura:

Bashford, A. Imperial Hygiene. Palgrave Macmillan Publishers, 2003.

Cook, H. The Long Sexual Revolution. Oxford University Press, 2004.

Fabian, J. Time and the Other. Columbia University Press, 2002. (izabrana poglavlja)

Foucault, M. Madness and Civilization. Routledge, 2001. (izabrana poglavlja).

Geertz, C. Tumačenje kultura. Algoritam, 2005. (u tisku) (izabrana poglavlja)

Joralemon, D. Exploring Medical Anthropology. Allyn&Bacon, 1999.

Kleinman, A. Patients and Healers in the Context of Culture. University of California Press, 1980.

Lindenbaum, Sh.; Lock, M. Knowledge, Power and Practice. University of California Press 1., 1993.

Nichter, M.; Lock, M. New Horizons in Medical Anthropology. Routledge, 2002.

Narodna medicina. Etnografski muzej Zagreb, 2001. (k. i.)

Oral History Reader. Routledge, 2002. (izabrana poglavlja)

Ortner, Sh. Is Female to Male as Nature is to Culture. // Woman, Culture, and Society. Stanford University Press, 1974.

Rajković, Z. Narodna medicina. // Etnografska istraživanja. 3-4.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Ispit se sastoji od seminarskog rada (cca 10 kartica) koji se mora predati do unaprijed određenih datuma. Ocjena na kraju godine je zbirna: 50% ocjene proizlazi iz sudjelovanja i pripremljenosti na nastavi (obvezna dva reakcijska eseja), a 50% iz seminarskog rada.

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Kvaliteta nastave planira se osigurati evaluacijskim upitnicima koji će studenti ispunjavati na početku i kraju predavačkog ciklusa.

POSTKOLONIJALIZAM I ROD

Nositelj predmeta: viš. asist. dr. sc. Tomislav Pletenac

Suradnica u nastavi: asist. mr. sc. Sanja Potkonjak

Trajanje predmeta: jedan semestar, diplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 1+2 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Etnologija i kulturna antropologija su jedne od rijetkih humanističkih znanosti koje su aktivno sudjelovale u razvoju postkolonijalne teorije. Gotovo da je nemoguće govoriti o njihovom recentnom teorijskom stanju bez stalnog i aktivnog uključivanje temeljnih postkolonijalnih teorijskih postavaka. S druge strane, vrlo brzo su i rodni studiji naišli na mnogo dodirnih točaka s postkolonijalizmom. I dok se s jedne strane ustanovio paralelizam mehanizama reprezentacije antropološkog i etnološkog Drugog i zapadne žene, s druge strane postavljao se problem dvostruko reprezentiranog/podređenog - žene u kolonijalnom društvu. Također, s treće strane Gayatri Spivak otvara i pitanje same kolonijalnosti postkolonijalne teorije i feminizma kao dominantno zapadnog diskursa koji se uvodi u kolonizirana društva ponovno s namjerom naknadnog prosvijećenja. To su ujedno i temeljni problemi koji se u ovom kolegiju žele približiti studentima. Tako će predmet biti koncipiran u dva dijela, uvodni koji se bavi postkolonijalnom teorijom i drugi koji problematiku roda prikazuje u toj perspektivi.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Bazični cilj predmeta je omogućiti studentima novu teorijsko-interpretativnu razinu fenomena svakodnevice, uputiti ih u osnove postkolonijalne teorije, njezinog mjesta u suvremenoj humanistici te rodnom problematikom osvijestiti jednu od njezinih konkretnih kulturnih refleksija. Druga je namjera kod studenata razviti dodatni etički senzibilitet prilikom pisanja o Drugom i analiziranju njegove medijske i javne reprezentacije.

3.OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Nastava je podijeljena u dva bloka. Prvi dio čine klasična predavanja, a drugi seminar s kritičkim čitanjem literature. Za svaki sat studenti moraju imati spremna pitanja za diskusiju. Tijekom trajanja predmeta nakon svake veće cjeline studenti moraju predati reakcijske tekstove (ukupno tri) koji donose određen postotak ocjene. Seminarski dio će se izvoditi primjenom mikronastave, studija slučaja i radionica.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Abu-Lughod, L. *Writing Against Culture. // Recapturing Anthropology : Working in the Present /* uredio Richard Fox. Santa Fe : School of American Research Press, 1991. Str. 137-136.

Ashcroft, B.; Griffiths, G.; Tiffin, H. (ur.) *The Postcolonial Studies Reader*. London and New York : Routledge, 1995. (odabrani tekstovi)

Bhabha, H. *Location of Culture*. London and New York : Routledge, 2002. (odabrana poglavlja)

Minh-Ha, T. T. *Woman, Native, Other : Writing Postcoloniality and Feminism*. Bloomington : Indiana University Press, 1989.

Mohanty, Ch. T. *Feminism Without Borders : Decolonising Theory, Practicing Solidarity*. Durham, London : Duke University Press, 2003. (odabrana poglavlja)

Said, E. *Orijentalizam*. Zagreb : Konzor, 1999. (odabrana poglavlja)

Spivak, G. Ch. *A Critique of Postcolonial Reason : Toward a History of the Vanishing Present*, Cambridge, London : Harvard University Press, 1999. (odabrana poglavlja)

b) Preporučena literatura:

Anzaldúa, G. (ur.) *Making Face, Making Soul. Haciendo Caras : Creative and Critical Perspectives by Feminists of Color*. San Francisco : Aunt Lute Books, 1990. (odabrani tekstovi)

Appadurai, A. *Modernity at large*. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1996.

Biti, V. Pojmovnik suvremene književne i kulturne teorije. Zagreb : Matica hrvatska, 2002.

Chakrabarty, D. Provincializing Europe. New Jersey : Princeton University Press, 2001. (odabrana poglavlja)

Cherrie, M.; Anzaldúa, G. (ur.) This Bridge Called My Back: Writings by Radical Women of Color. Lanham, New York : Kitchen Table, Women of Color Press, 1983. (odabrani tekstovi)

Fabian, J. Time and the Other, How Anthropology Makes its Object. New York : Columbia University Press, 1983. (odabrano poglavlje)

Hooks, B. Talking Back : Thinking Feminism, Thinking Black. Boston : South End Press, 1989.

Narrayan, U. Dislocating Cultures/Identities, Traditions, and Third-World Feminism. London, New York : Routledge, 1997.

Mbembe, A. On the Postcolony. Berkeley : California University Press, 2001.

Mohanty, Ch. T.; Russo, A.; Torres L. (ur.) Third World Women and the Politics of Feminism. Bloomington : Indiana University Press, 1991. (odabrani tekstovi)

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Ocjena se bazira na tri kategorije:

uključenost u rasprave	10 %
pisanje tri reakcijska teksta	30 %
ispit uz otvorenu knjigu esejskog tipa	60 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Kontrola kvalitete osiguravat će se putem evaluacijskih upitnika koji će studentima biti dostupni na početku i kraju izvođenja nastave.

KULTURE POSTSOCIJALIZMA

Nositelj predmeta: viš. asist. dr. sc. Tomislav Pletenac

Trajanje predmeta: jedan semestar, diplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 2+2 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

U predmetu se analizira utjecaj promjene društvenog sustava na sve aspekte neslužbene (pučke, narodne, masovne, popularne) kulture. Prvi dio se zasniva na analitičkom pristupu prezentaciji kultura socijalizma i kapitalizma. Posebno se to odnosi na tekstove koji se bave etnografijom istočnog bloka, ali i općenitijim sustavima reprezentacije istoka Europe. Pažnja se pridaje povijesnom pregledu od "izmišljanja istoka" do različitih transkulturacionih odgovora. U drugom dijelu se promatra na koji su se način te reprezentacije uvukle u recentno znanstveno, etnografsko pismo o postsocijalizmu. Osobito se analiziraju sustavi prezentacije Mediterana i Balkana kao dvije zone kojima su geografske granice prerasle u kulturološke. Tako će se pokušati definirati i mehanizmi koji su učinili taj prijenos mogućim.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Cilj je predmeta uputiti studente u kritičko razmišljanje o recentnom stanju društva kao i povijesnom inventaru koji ima utjecaja na današnje stanje. Jednako tako, nakon odslušanog predmeta studenti bi morali s lakoćom prepoznavati elemente kulturoloških mehanizama reprezentacije u javnom diskursu (prije svega političkom i medijskom, a djelomice i obrazovnom). Predmet zahtijeva i terenski rad u svakodnevnom okruženju te time senzibilizira studente na društvenu okolinu u kojoj se kreću. Ovaj predmet bi ih trebao osposobiti i za rad u medijima.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

U predmetu se preferira rad u skupinama na određenom problemu (case studies, workshop). No također, terenski rad mora biti samostalni studentski rad. Na temelju terenskog istraživanja student izrađuje seminar. Zbog potreba izrade seminara dio nastave će se održavati u manjim grupama, u formi konzultacija sa studentima koji imaju dodirne točke u izabranoj problematici seminara.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

De Soto, H. G.; Dudwick, N. (ur.) Fieldwork Dilemmas Anthropologists in Postsocialist States. Madison : University of Wisconsin Press, 2000. (odabrani tekstovi)

Hann, C. M. (ur.) Postsocialism: Ideals, Ideologies and Practices in Eurasia. London and New York : Routledge, 2002. (odabrani tekstovi)

Said, E. Orijentalizam. Zagreb : Konzor, 1999. (odabrana poglavlja)

Wolff, L. Inventing Eastern Europe : The Map of Civilization on the Mind of the Enlightenment. Stanford : Stanford University Press, 1994. (odabrana poglavlja)

Wolff, L. Venice and the Slavs : The Discovery of Dalmatia in the Age of Enlightenment. Stanford : Stanford University Press, 2001. (odabrana poglavlja)

b) Preporučena literatura:

Buchowski, M. Rethinking transformation : An Anthropological Perspective on Postsocialism. Poznan, 2001.

Humphry, C. The Unmaking of Soviet Life : Everyday Economies After Socialism. Cornell University Press, 2002.

Kennedy, M. D. Cultural Formations of Postcommunism: Emancipation, Transition, Nation and War. Minneapolis : University of Minnesota Press, 2002.

Todorova, M. Imaginarni Balkan. Beograd : Biblioteka XX vek, 1998.

Burawoy, M.; Verdery, K. (ur.) Uncertain Transitions: Ethnographies of Change in the Postsocialist World. Lanham, 1999.

Verdery, K. What was Socialism and what Come Next?. Princeton, New Jersey : Princeton University Press, 1996.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Ispituje se moć studenta da teorijsko znanje primijeni u samostalnom radu. Tijekom trajanja predmeta studenti će morati predati reakcijske tekstove na svu pročitane literaturu. Na svako predavanje studenti moraju dolaziti spremni kako bi mogli aktivno sudjelovati u radioničkom radu.

Svaka aktivnost se posebno ocjenjuje:

izrada reakcijskih tekstova	20 %
aktivnost u nastavi i konzultacijama	10 %
terenski rad	25 %
izrada seminarskog rada	55 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Kako je nastavnik sudionik međunarodnog projekta Writing and teaching in postsocialist/postcolonial context, u kojem je jedan od zadataka izrada silabusa za predmete vezane uz postsocijalizam, tako će se pratiti i kvaliteta predmeta za vrijeme trajanja projekta. Nakon toga nastaviti će se praćenje kvalitete od strane pojedinih voditelja tog projekta. Jednako tako, na početku i kraju predavanja provede se anketa među studentima koji su izabrali predmet kako bi se ocijelilo do koje je mjere predmet ispunio njihova očekivanja. Na temelju tih evaluacija postupno će se i mijenjati neki elementi u predmetu.

FEMINISTIČKA METODOLOGIJA U ETNOLOGIJI I KULTURNOJ ANTROPOLOGIJI

Nositelji predmeta: red. prof. dr. sc. Vitomir Belaj

Suradnica u nastavi: assist. mr. sc. Sanja Potkonjak

Trajanje predmeta: jedan semestar, diplomski studij

Satnica: 1+2 (P+V)

Status predmeta: izborni

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1.OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Predmet Feministička metodologija u etnologiji i kulturnoj antropologiji osmišljen je kao izborni predmet diplomskog studija, koji želi studente/ice upoznati sa specifičnostima feminističkih metodoloških pristupa u humanističkim i društvenim znanostima. Predmet nudi postpozitivistički pristup istraživanju kulture, u kojem se znanstvene metode ne smatraju neutralnima, niti objektivnim sredstvima spoznaje ljudske društvenosti i kulture. Predmet potiče razvijanje feminističke perspektive u postavljanju istraživačkih problema, razrađuje feminističke strategije kvalitativnog istraživanja te otvara pitanje etičkih dilema konvencionalnog i feminističkog istraživanja. Na posljetku, predmet osvještava proces pisanja etnografskog/antropološkog teksta iz ženske perspektive. U prvom dijelu predmeta objašnjavaju se temeljni koncepti i pojmovi feminističke metodologije poput standpoint teorije, situiranog znanja, feminističke kritike znanosti, oslobađajućih metoda, podučavanja kao prakticanja slobode, davanja glasa, ženske usmene povijesti, življenog istraživanja, feminističkog akcijskog istraživanja, feminističke etnologije/antropologije. U drugom dijelu predmeta razmatrat će se etički momenti relevantni u feministički osviještenom istraživanju, dileme koje proizlaze iz postavljanja istraživačke teme, procesa istraživanja te interpretiranja ženskog iskustva, kao i mogućnosti autoriziranja glasa informanata u obliku multivokalnih i dijaloških tekstova.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Predmet iz Feminističke metodologije u etnologiji i kulturnoj antropologiji legitimira feminističku orijentaciju u humanističkim znanstostima sljedeći preporuke Zakona o ravnopravnosti spolova, članak 14., koji obvezuje institucije visokog obrazovanja da, osiguravši sadržaje rodnostudijskih programa u svom okrilju, ponude nova nediskriminatorna znanja te pridonese uklanjanju spolne/rodne nejednakosti i rodnih stereotipa u obrazovanju. Slijedeći ovu logiku, studenti će biti upućeni u principe i strategije feminističkog istraživanja, prije svega u etnološkim, tj. antropološkim istraživanjima koji se bave ženskim iskustvom te ženskom kulturom i društvenošću. Cilj je predmeta ponuditi studentima znanja potrebna za praktičan i terenski rad po principima feministički osviještenog istraživanja, koje uključuje demokratiziranje odnosa istraživača/čice i istraživane, reflektivnost, recipročnost istraživanja, kolaboriranje u istraživanju i interpretaciji, te akcijsku orijentaciju istraživača, kao mehanizme prevencije autoritarnosti istraživača/ice i objektiviziranja istraživane stvarnosti. Studenti/ce će steći praktične vještine postavljanja rodno osviještenog istraživačkog problema, senzibilizirat će se za introspektivan i empatički, dijaloški istraživački proces, te uputiti u reflektivnu interpretaciju dobivenih podataka. Namjera je kolegija kod studenata probuditi interes za feministička istraživanja, osigurati metodološke aparate i vještine potrebne za provođenje istraživanja, kao i interpretaciju, te razviti svijesti o etičkim dimenzijama kvalitativnih istraživanja. Istovremeno, predmet želi studente osposobiti u kritičkom i analitičkom mišljenju, svijesnom politike konstrukcije stvarnosti, kao i politike reprezentacije.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Predmet je zamišljen kao kombinacija predavanja i seminara u kojima se razrađuju pojedine nastavne teme, ugošćuju stručnjaci iz rodnih područja. Kritičkim čitanjima teksta, tjednim pripremama za predavanja, reakcijskim tekstovima i seminarskim diskusijama studenti se tijekom cijele godine pripremaju za završni ispit i zadovoljavaju kriterij kontinuiranog rada u okviru predmeta.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Armitage, S.; Hart, P.; Weathermon, K. (ur.) Women's Oral History : The Frontiers Reader. Lincoln, London : University of Nebraska Press, 2002. (odabrani dijelovi)

- Harding, S. (ur.) *The Feminist Standpoint Theory Reader : Intellectual and Political Controversies*. New York, London : Routledge, 2004.
(odabrani dijelovi)
- Kirsch, G. *Ethical Dilemmas in Feminist Research : The Politics of location, interpretation, and Publication*. Albany : State University of New York Press, 1999.
- Naples, N. *Feminism and Method : Ethnography, Discours Analysis, and Activist Research*. New York, London : Routledge, 2003.
- Reinharz, Sh. *Feminist Methods in Social Research*. Oxford, New York : Oxford University Press, 1992.

b) Preporučena literatura:

- Devault, M. *Liberating Method : Feminism and Social Research*. Philadelphia : Temple University Press, 1999.
- Fonow, M. M.; Cook, J. A. (ur.) *Beyond Methodology : Feminist Scholarship as Lived Research*. Indianapolis : Indiana University Press, 1991.
- Harding, S. (ur.) *Feminism and Methodology : Social Science Issues*. Indianapolis : Indiana University Press, 1987.
- Hooks, B. *Teaching to Transgress : Education as the practice of Freedom*. New York, London : Routledge, 1994.
- Okley, J.; Callaway, H. *Anthropology and Autobiography*. New York, London : Routledge, 1992.
- Roberts, H. (ur.) *Doing Feminist Research*. New York, London : Routledge, 1981.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Predviđa se da studenti u okviru predmeta kontinuirano rade na čitalačkim obvezama i reakcijskim testovima. Završno testiranje obavlja se u obliku eseja (pismenog rada koji se piše kod kuće) u dužini 10 – 15 stranica. Kumulativna ocjena sastoji se od zbroja pojedinih studentskih obveza. Studenti moraju pokazati zadovoljavajuću aktivnost tijekom cjelokupnog trajanja predmeta kako bi zadovoljili obveze u predmetu i postigli pravo na ocjenjivanje.

Studentske obveze izražene u postotku su sljedeće:

tjedni reakcijski testovi (500 riječi)	20 %
aktivno sudjelovanje u nastavi, diskusijama	10 %

prisustvovanje nastavi

10 %

finalni esej: studenti su dužni predati prijedlog teme krajem prve polovice predmeta, a završni esej pripremaju do kraja nastave

60 %

Neetičko akademsko ponašanje i krivotvorenje, poput zakašnjelih predaja radova, krivotvorenja navoda ili preuzimanja tuđih radova bez navođenja autorstva, kao i drugi oblici neakadenskog ponašanja utjecat će na ukupnu ocjenu. Ozbiljni etički prekršaji tretiraju se po statutu Akademske ustanove.

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Interne oblike kontrole provodi nastavnik putem upitnika razdijeljenih studentima na početku i kraju održavanja predmeta. Studentski komentar i ocjena rada nositelja kolegija ticat će se opsega studentske opterećenosti, zamišljenih i ostvarenih očekivanja od predmeta, načina izvođenja nastave, kao i ostalih elemenata relevantnih za principe poboljšanja kvalitete obrazovanja.

TEME IZ ANTROPOLOGIJE MIGRACIJA

Nositeljica predmeta: doc. dr.sc. Mlana Černelić

Suradnica u predmetu: asist. Marijeta Rajković

Trajanje predmeta: jedan semestar, diplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 1+2 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

U prvom dijelu predmetu nakana je prikazati migracije hrvatskog stanovništva, hrvatske dijaspe (stara dijaspora od 15. do 18. stoljeća, primjerice Gradišćanski Hrvati, Moliški Hrvati, Hrvati u Rumunjskoj, Hrvati u Slovačkoj) te iseljništva (prekomorske migracije (transkontinentalne) i migracije u zapadnu Evropu). Na predmetu se daje pregled uzroka i posljedica migracija iz hrvatskog prostora. Obrađuju se pojmovi poput: model melting pota, model kulturnog pluralizma, akulturacija, asimilacija, enkulturacija, interkulturalizam, *push-pull* faktora. Studente se upoznaje s vrstama migracija, primjerice: pojedinačne, kolektivne, lančane, lutajuće, selektivne, reimmigracije, privremene, etapne, unutarnje migracije. Nakon što se dobije uvid u teorijska saznanja, u drugom dijelu kolegija studenti prema vlastitom afinitetu odabiru temu seminarskog rada koji se temelji na dodatnoj literaturi, vlastitom terenskom istraživanju ili radu na građi. Pri izradi ovoga rada studenti će istodobno svladati metodologiju i tehnike etnološkog istraživanja migracija stanovništva i vještinu tekstualnog prikazivanja znanstvenih rezultata. Seminarske radove razvrstat će se u tematske cjeline po kojima će ih studenti izlagati u radioničkom tipu nastave. Svaka radionica će uz studentska izlaganja uključivati i diskusiju te valorizaciju radova.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Kroz predmet se obrađuju uzroci i posljedice migracijskih procesa s ovoga prostora, unatrag pet stoljeća, s time da je naglasak stavljen na 20. stoljeće. Cilj predmeta je studente upoznati s osnovnim migracijskim modelima, pojmovima i postavkama, kao i s mogućnostima njihove primjene u suvremenim istraživanjima, kako tradicijske, tako i suvremene kulture. Od studenata se očekuje uključivanje ovih znanja i provjera njihove učinkovitosti tijekom izrade vlastitog rada. Pritom će studenti istodobno svladati metodologiju i tehnike etnološkog istraživanja, vještinu tekstualnog prikazivanja znanstvenih rezultata, izlaganja pred javnošću i diskusija.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Nastava će biti podijeljena u predavanja i seminare. Na predavanjima će se kritičkim osvrtom na radove relevantnih teoretičara i na glavne postavke teorija i pojmova dati uvid u mogućnosti proučavanja migracija. Nakon što se dobije uvid u teorijska saznanja, u drugom dijelu kolegija studenti prema vlastitom afinitetu odabiru temu seminarskog rada koji se temelji na dodatnoj literaturi, vlastitom terenskom istraživanju ili radu na građi. U okviru kolegija prezentiraju se seminari i diskutira o navedenim modelima migracija. Pri izradi rada studenti će istodobno svladati metodologiju i tehnike etnološkog istraživanja migracija stanovništva i vještinu tekstualnog prikazivanja znanstvenih rezultata. Seminarske radove će se razvrstati u tematske cjeline po kojima će ih studenti izlagati u radioničkom tipu nastave. Svaka radionica će uz studentska izlaganja uključivati i diskusiju te valorizaciju radova.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Heršak, E. Leksikon migracijskog i etničkog nazivlja. Zagreb : Institut za migracije i narodnosti, Školska knjiga, 1998. (odabrani pojmovi)

Holjevac, V. Hrvati izvan domovine. Zagreb : Matica Hrvatska, 1968. (odabrana poglavlja)

Živković, fra I.; Šporer, Ž.; Sekulić, D. Asimilacija i identitet : Studija o hrvatskom iseljeništvu u SAD i Kanadi. Zagreb : Školska knjiga, 1995. (odabrana poglavlja)

b) Preporučena literatura:

Antić, Lj. Hrvati i Amerika. Zagreb : Sveučilišna naklada, 1992.

* * * Opće značajke hrvatskog iseljništva u Južnoj Americi, Hrvatska- Latinska Amerika danas. Zagreb : Hrvatsko latinsko-američki i iberski centar, 1995. Str. 37-42.

Banovac, B. Modernizacijski procesi i oblici teritorijalne pripadnosti. // Društvena istraživanja : Časopis za opća društvena pitanja. 27(1977), str. 23- 47.

Banović, B. Regionalno porijeklo i načini doseljavanja Hrvata na Novi Zeland. 1998.

* * * Potisni i privlačni faktori u iseljavanju iz Hrvatske u Australiju od konca 19. st. do recentnog vremena. // Migracijske teme. 1(1990), str. 7-17.

Čizmić, I. Povijest hrvatske bratske zajednice. Zagreb : Golden marketing, 1994.

Domini, M. Gradišćanski Hrvati - zajedništvo usprkos granica. // Migracijske teme. 3(1990), str. 325-334.

* * * (ur.) Hrvati u Sloveniji. Zagreb : Institut za migracije i narodnosti, 1997.

Grbić, J. Identitet, jezik i razvoj : Istraživanje o povezanosti jezika i etniciteta na primjeru hrvatske nacionalne manjine u Mađarskoj. Zagreb : Institut za etnologiju i folkloristiku, 1994.

Krpan, S. Od Karaša do Biferna (zapisi o Hrvatima u Rumunjskoj, Mađarskoj, Čehoslovačkoj, Austriji i Italiji). Zagreb : Kršćanska sadašnjost, 1983.

Kučerova, K. Hrvati u srednjoj Evropi. Zagreb : Matica hrvatska, Matica slovačka, 1998.

Mesić, M. Tali li multikulturalizam američki "lonac za taljenje"?. // Revija za sociologiju. vol. 29, br. 3-4(1998).

* * * Međunarodne migracije, tokovi i teorije. Zagreb : Zavod za sociologiju Filozofskog fakulteta, Biblioteka Societas, 2002.

* * * Osjetljivi i ljuti ljudi, hrvatske izbjeglice i prognanici. Zagreb : Ured za prognanike i izbjeglice Vlade RH, Institut za migracije, 1992.

* * * Društveni razvitak i vanjske migracije u poslijeratnoj Jugoslaviji. // Vanjske migracije i društveni razvitak. Zagreb : Institut za migracije, 1991. Str. 10-34.

Münz, R; Ulrich, R. Promjenjivi modeli migracija: primjer Njemačke 1945-1995. // Migracijske teme. vol. 12, br. 1-2(1996).

Mursalo, T. A. Hrvati na jugu Afrike (1757-1997). Zagreb : Nakladni zavod Matice hrvatske, 2003.

Nejašmić, I. Bibliografija radova o unutrašnjoj migraciji stanovništva Jugoslavije u poslijeratnom razdoblju (1945- 1986). Zagreb : Institut za migracije i narodnosti, 1998.

Prpić, J. Hrvati u Americi. Zagreb : Hrvatska matica iseljenika, 1997.

Smoljan, I. Hrvatska dijaspora. Zagreb : Horizont press, 1997.

Susret svjetova (1492- 1992): Hrvati i Amerike. Institut za razvoj i međunarodne odnose. 1992.

Tjedan Moliških Hrvata.. Zagreb : Hrvatska matica iseljenika, 1996.

Tjedan Hrvata iz Rumunjske. Zagreb : Hrvatska matica iseljenika, 1994.

Tjedan Hrvata iz Slovačke. Zagreb : Hrvatska matica iseljenika, 2000.

Tjedan hrvatskih manjina. Zagreb : Hrvatska matica iseljenika, 2001; 2002.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Od studenata se očekuje redovito pohađanje nastave i priprema zadane literature, aktivno sudjelovanje u raspravama i radu seminara, predaja i izlaganje seminarskog rada koji se temelji na dodatnoj literaturi, vlastitom terenskom istraživanju ili radu na građi.

Nabrojene aktivnosti sačinjavaju konačnu ocjenu prema sljedećim odnosima:

redovito pohađanje nastave	20 %
pisanje reakcijskog teksta	20 %
aktivnost u radu seminara, posebice sudjelovanje u diskusiji	20 %
izrada i izlaganje seminarskog rada	40 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Osigurat će se interna kontrola kvalitete nastave praćenjem studentskih reakcija na rad u kolegiju. Vrednovanje će se provesti na osnovi dvaju upitnika, jednog na početku nastave, pri čemu će se procijeniti očekivanja i potrebe studenata, a drugog na kraju, pri čemu će se ocjenjivati je li kolegij pridonio razvijanju zadanih općih i specifičnih kompetencija.

Prilog 1.3.3.

REGIONALNI STUDIJI

KULTURE PREDNJE, JUGOISTOČNE I VISOKE AZIJE

Nositelj predmeta: doc. dr.sc. Tomo Vinšćak

Trajanje predmeta: jedan semestar, diplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 3+0 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

U okviru ovog velikog predmeta studente će se upoznati s kulturama i narodima koji su ovdje obitavali od prethistorije do današnjih dana. Općenito se smatra da je kolijevka takozvane europske kulture i civilizacije negdje u području Sredozemlja što je samo djelomično točno. Na ovome velikom prostoru od današnje Turske, pa preko Irana, Afganistana, Pakistana, Indije, Nepala, pa sve do Tibeta cvale su u prošlosti velike civilizacije koje su dale svoj doprinos kulturi današnjeg čovječanstva. Na tome su prostoru gdje žive različiti narodi neke pojave vezane uz način života, obradu zemlje, postupke oko uzgoja stoke, mitologiju, religiju, jezik, vjerovanja i običaje bile iste ili slične.

Studenti će dobiti široki i dubinski uvid u nastanak i širenje kulturnih pojava na ovome prostoru.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Kolegij se ostvaruje kao jedan od temeljnih predmeta iz područja izvaneuropske kulturne antropologije. Studenti će dobiti znanja i spoznaje o važnosti ovoga prostora i kulture naroda koji na njemu žive za spoznavanje i razumijevanje globalnih kulturoloških pojava u svijetu.

Studente će se upoznavati s pojedinim kulturološkim pojavama i njihovim funkcijama u konkretnome narodu ili na određenom prostoru, s poredbenim izučavanje tih pojava te s njihovim implikacijama na suvremenu kulturološku i gospodarsku sliku ovoga prostora.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Nastava se održava kao tri sata predavanja tjedno uz korištenje audiovizualnih pomagala.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Basham, A.L. The Wonder That was Indija. London : Colins, 1997.

Bell, S. Ch. The People of Tibet. Oxford University Press, 1968.

Bista, D. B. People of Nepal. Kathmandu, Nepal, 1967.

Lama Angarika, G. The Way of the White Clods. New Delhi, 1960.

Berremen, G. D. Hindus of the Himalayas : Ethnografy and Change. University of California Press, 1972.

Evans-Prichard, E. E. Theories of Primitive Religion. Oxford University Press, 1965.

Ferreira, J. V. Totemism in India. Oxford University Press, 1965.

Bongard-Levin, G. M. Stara Indijska civilizacija. Beograd : Ceo svet, 1983.

Ježić, M. Rgvedski himni. Zagreb : Globus, 1987.

Katičić R. Stara indijska književnost. Zagreb : Nakladni zavod MH, 1973.

b) Preporučena literatura:

Biasutti, R. Le razze e popoli della Terra. Torino, 1954.

Kosambi, D. D. Das Alte Indien. Berlin : Akademie-Verlag, 1965.

Majumdar, D. N. Races and Cultures of India. India, 1965.

Tilak, B. G. Artička pradomovina Veda. Beograd, 1965.

Očerki obšcei etnografii : Zarubežnaja Azija. Moskva, 1959.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Usmeni ispit 100%

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Studentska anketa.

DIPLOMSKI STUDIJ

semestar	predmet	ECT	predmet	ECT	predmet	ECT	ukupno
7	obavezni izbor iz predmetne grupe "Nacionalna etnologija"	5	izborni predmet	5	izborni predmet ^{b);c);d)}	5	15
8	obavezni izbor iz predmetne grupe "Kulturna antropologija"	5	izborni predmet	5	izborni predmet ^{b);c);d)}	5	15
9	obavezni izbor iz predmetne grupe "Regionalni studiji"	5	izborni predmet	5	izborni predmet ^{b);c);d)}	5	15
10	izrada diplomskog rada	15					15

ukupno ECT diplomskog studija	60
--------------------------------------	-----------

SVEUKUPNO ECT	150
----------------------	------------

NAPOMENE :

a) za dodiplomski studij u ponudi će biti 14 predmeta, a za diplomski 15 izbornih predmeta na diplomskom studiju student može koncentrirano birati kolegije iz tri predmetne grupe: kulturna antropologija, nacionalna etnologija i regionalni studiji što se posebno označava u suplementu diplome

b) Na diplomskom studiju studenti mogu izabrati umjesto 4 izborna predmeta strani jezik koji nisu učili u srednjoj školi ili na fakultetu

c) U dogovoru s pojedinim predmetnim nastavnicima, te u skladu s interesom studenta na diplomskom studiju mogu se birati i predmeti s drugih studija (najviše 4)

d) predmeti se mogu kombinirati i u obliku modula (muzeologija, turizam, lingvistika, povijest i sl.) prema sveučilišnoj ponudi